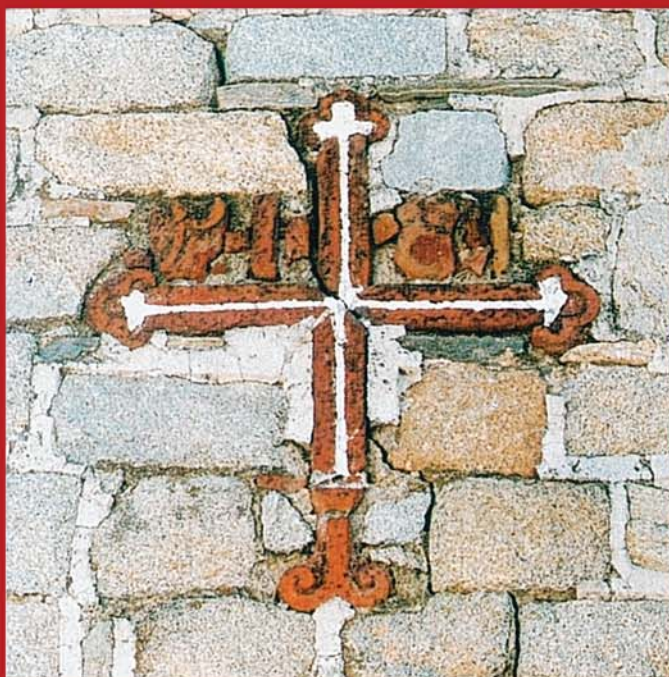

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Έτος 60 – Τεύχος 4

Άπρίλιος 2011

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑ του Μακ. Αρχιεπισκόπου Αθηνών και πάσης Ελλάδος κ. ΙΕΡΩΝΥΜΟΥ

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ: Κλάδου Εκδόσεων τής Ἐπικοινωνιακῆς καί Μορφωτικῆς
Ἑπιχειρήσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ελλάδος

ΕΚΔΟΤΗΣ: Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κηφισίας κ. Κύριλλος

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ: Ἀλέξανδρος Ἰ. Κατσιάρας

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ 2010 ΜΕ ΕΝΙΑΥΣΙΑ ΘΗΤΕΙΑ: π. Δημήτριος Τζέρπος, π. Σωφρόνιος Γκουτζίνης, π. Νεόφυτος Ραφαηλίδης, π. Γεράσιμος Ζαμπέλης, π. Ἀθανάσιος Γρίκας καί ὁ κ. Παναγιώτης Σκαλτσῆς. – ΥΠΕΥΘΥΝΗ ἸΛΗΣ: Λίτσα Ἰ. Χατζηφώτη. – ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Χαράλαμπος Κωστόπουλος – ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ ΚΕΙΜΕΝΩΝ: Λίτσα Ἰ. Χατζηφώτη, Κων. Χολέβας καί Βασίλειος Τζέρπος. – ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ - ΕΚΤΥΠΩΣΗ - ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ: Ἀποστολική Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ελλάδος. Ἐπεύθυνος Τυπογραφείου: Ν. Κάλτζιας, Ἰασίου 1 – 115 21 Ἀθήνα, Τηλ.: 210-7272.356 – Fax 210-7272.380. Τιμή τεύχους 1 € (γιά ὄσους δέν τό δικαιούνται δωρεάν).

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ:

Ἰωάννου Γενναδίου 14, 115 21, ΑΘΗΝΑ Τηλ: 210 72.72.253, Fax: 210 72.72.251

e-mail: efimerios@ecclesia.gr

Ἐξώφυλλο: Λεπτομέρεια ἀπό πετρόκτιστη Ἐκκλησία στή Χαλκιδική.

Τὸ Περιοδικό «Ἐφημέριος» δέν εὐθύνεται γιὰ τὸ γλωσσικὸ ἰδίωμα τῶν ἀρθρογράφων του.

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

Ἔτος 60

Ἀπρίλιος 2011

Τεύχος 4

Περιεχόμενα

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΚΑΤΣΙΑΡΑ Εἰσοδικόν	3
ΠΡΕΣΒ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΚΑΡΑΪΣΑΡΙΔΗ Θέματα αἰσθητικῆς στή διακόσμηση καί ἐπίπλωση τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ (β')	4
ΠΡΕΣΒ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ Πῶς κατανοεῖται στήν ἀποκαλυπτική σκέψη ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ; . . .	8
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ Ι. ΣΚΑΛΤΣΗ Ἡ Ἑορτή τοῦ Πάσχα	9
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΚΑΡΙΩΤΟΓΛΟΥ Τό ὕλικό τῆς κατήχησης	14
ΠΡΩΤ. ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΠΙΝΑΚΟΥΛΑ Τά ρήματα τοῦ Θεοῦ	17
ΠΡΩΤ. ΣΩΤΗΡΙΟΥ Ο. ΑΘΑΝΑΣΟΥΛΙΑ Ὁ Γιαχβέ τῆς Βίβλου καί ἡ σύγχυση τῶν Μαρτύρων τοῦ Ἰεχωβά	21
ΠΡΩΤ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΘΕΡΜΟΥ Τά ὀστᾶ τά γυμνά καί ξηρά... Ἀναστηθεῖτε!	23
ΠΡΩΤ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΚΑΛΛΙΑΝΟΥ Ὅφεις τοῦ ποιμαντικοῦ διαλόγου στό ἔργο τοῦ Ἀλέξανδρου Παπαδιαμάντη	25
ΝΙΚΟΛΑΟΥ Κ. ΔΡΑΤΣΕΛΛΑ Ὁ βίος τῶν ἁγίων Ἀποστόλων Ἰάσονος καί Σωσιπάτρου	27
Ἐπικοινωνία	29
Ἡ Βιβλιοθήκη τοῦ Ἐφημερίου	30
Βιβλιοπαρουσίαση	31
Μηνολόγιο	32

«Πέρασε χωρίς μομφήν ἀπό ὅλας τάς ἡλικίας καί τάς δυνάμεις τοῦ Χριστοῦ, ὡς μαθητής τοῦ Χριστοῦ. Καθαρίσου, κάμε περιτομήν, ἀφαίρεσε τό κάλυμμα πού ἔχεις ἀπό τήν δημιουργίαν. Ὑστερα δίδαξε εἰς τό ἱερόν, διῶξε ἀπ' ἐκεῖ τούς ἐμπορευομένους τόν οἶκον τοῦ Θεοῦ, ἄφησε νά σέ λιθοβολήσουν, ἄν πρέπει νά τό πάθης. Γνωρίζω καλά, ὅτι θά ξεφύγης ἀνάμεσα ἀπ' αὐτούς οἱ ὅποιοι σέ λιθοβολοῦν ὡσάν Θεός. Διότι ὁ Λόγος δέν λιθοβολεῖται. Ἐάν σέ ὀδηγήσουν ἐμπρός εἰς τόν Ἡρώδη, μήν τοῦ δώσης ἀπάντησιν εἰς τά περισσότερα. Θά σεβασθῇ τήν σιωπήν σου περισσότερο ἀπό ὅσον θά σεβασθῇ τούς πολλούς λόγους τῶν ἄλλων. Ἐάν σέ μαστιγώσουν, ζήτησε νά ἐκτελέσουν ὀλόκληρη τήν ποινήν. Φρόντισε νά γευθῆς χολήν, πιές ξύδι, ζήτησε ἐμπυτισμούς, δέξου κτυπήματα καί ὕβρεις, στεφανώσου μέ τά ἀγκάθια τοῦ δυσκόλου δρόμου τοῦ Θεοῦ, ἐνδύσου τό κόκκινον ἔνδυμα, δέξου τό καλάμι, ἄφησε νά σέ προσκυνήσουν ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι εἰρωνεύονται τήν ἀλήθειαν. Τέλος, σταυρώσου μαζί μέ τόν Χριστόν, νεκρώσου μαζί του, κατέβα πρόθυμα μαζί του εἰς τόν τάφον, διά νά ἀναστηθῆς καί μαζί του, διά νά δοξασθῆς καί νά βασιλεύσης μαζί του, βλέπων, ὅσον εἶναι δυνατόν καί ὅπως ἡμπορεῖς νά τόν ἰδῆς, τόν Θεόν ὁ ὅποιος προσκυνεῖται καί λατρεύεται ὡς Τριάς, καί ὁ ὅποιος εὐχόμεθα νά φανερωθῇ καθαρά καί εἰς ἡμᾶς τώρα, ὅσον εἶναι αὐτό δυνατόν διά τούς αἰχμαλώτους εἰς τήν σάρκα, διά τῆς χάριτος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν, εἰς τόν ὅποιον ἀνήκει ἡ δόξα εἰς τούς αἰῶνας. Ἄμήν».

Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, Λόγος ΛΗ' (38)

Εἰς τά Θεοφάνια, εἶπουν Γενέθλια τοῦ Σωτήρος

(Ἑλληνες Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας: Γρηγορίου Θεολόγου Ἔργα 5,

Μτφρ. Νικ. Ἐμμ. Ἀποστολάκη

Πατερικά Ἐκδόσεις «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς»,

Θεσσαλονίκη 1977, σ. 69).

Θέματα αισθητικῆς στή διακόσμηση καί ἐπίπλωση τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ (β')

Πρωτ. Κωνσταντίνου Καραϊσαρίδη,
Ἐπ. Καθηγητῆ Θεολογικῆς Σχολῆς Α.Π.Θ.

Αἰσθητικοί καί πρακτικοί λόγοι

Οἱ θεολογικοί καί πνευματικοί λόγοι γιά τή διακόσμηση καί ἐπίπλωση τοῦ Ναοῦ προσδιορίζουν καί ἐπηρεάζουν καί τούς αισθητικούς καί πρακτικούς λόγους. Δηλαδή, οἱ αισθητικοί καί πρακτικοί λόγοι δέν μποροῦν νά αὐτονομοῦνται ἔναντι τῶν θεολογικῶν καί πνευματικῶν λόγων. Ἀντίθετα, εἶναι ὑποχρεωμένοι νά συνάδουν, νά ἑναρμονίζονται πλήρως πρός αὐτούς.

Εἶναι ἐνδεικτικό ὅτι ὁ Π. Τρεμπέλας στό ἔργο του «Ἀρχαί καί χαρακτήρ τῆς χριστιανικῆς λατρείας» (Ἀθήναι 1962) τό κατακλείει μέ τό χαρακτηριστικό κεφάλαιο: «τό μέτρον τῆς ἐν τῇ χριστιανικῇ λατρείᾳ χρήσεως τῶν καλῶν τεχνῶν». Καί βέβαια ἐδῶ ὁ ἀείμνηστος δάσκαλος τῆς λειτουργικῆς δέν ἀναφέρεται στήν ἀρχαιοελληνική σημασία τῆς αισθητικῆς ἀξίας τοῦ μέτρου στήν τέχνη, ἀλλά στή μεμετρημένη, μετά ἐγκρατείας καί φειδοῦς τῆς τέχνης καί δῆ καί τῶν καλῶν τεχνῶν στή λατρεία⁸.

Ὁ ἀείμνηστος καθηγητής Ἰωάννης Φουντούλης, σέ ἕνα σύντομο ἄρθρο του μέ τίτλο: «Θεία λατρεία καί τέχνη - σχέσεις λατρείας καί τεχνῶν στόν ὀρθόδοξο ναό»⁹, μέ συνοπτικό τρόπο ἀναφέρει μία εὐρεῖα προβληματική πάνω στό θέμα. Κάνει λόγο γιά ἀληθινή ἢ ψευδεπίγραφη παράδοση σέ θέματα τέχνης. Ἀναφέρεται σέ «ἱερό καί καλλιτεχνικό ἦθος» πού ἔρχεται σέ μᾶς ἀπό μία παλιά παράδοση «ὑψηλῆς αισθητικῆς καί ἐλληνοπρεποῦς λιτότητος», πού εἶναι ἰκανή «νά μᾶς ἀποτρέπει ἀπό ἐκβαρβαρισμούς καί ἐκπερσισμούς, ἐμᾶς τουλάχιστον πού εἴμαστε παιδιά τῶν πατέρων μας, πού δίδαξαν στόν κόσμον τί σημαίνει κάλλος, μέτρο καί ἁρμονία». Ὑπό τή μορφή μελαγχολικῶν καί σκωπτικῶν ἐννέα σύντομων ἐρωτημάτων, «Ἱερεμιάδων», ὅπως ἀποκαλοῦνται ἀπό τόν ἴδιο, κατατίθενται οἱ σχετικοί προβληματισμοί του.

Ἀκολούθως παραθέτω αὐτολεξεί τήν πρώτη καί τήν τελευταία «Ἱερεμιάδα» τοῦ καθηγητῆ Ἰωάννου Φουντούλη: «Πῶς στή γενιά μας ἐκβαρβαρίστηκε ἡ ἐκκλησιαστική τέχνη σ' ὅλες της τίς ἐκφάνσεις – μέ ἐξαιρέση πολύ ἐπαινετές, ἀλλά λίγες, ὅπως νομίζω, ἐξαιρέσεις;... Πῶς, τέλος, ἀπό ἕναν ἢ δύο δικεφάλους ἀετούς, πού εἶχαν μέχρι τόν τελευταῖο πόλεμον οἱ ναοί μας, γέμισαν μέσα σέ 30-40 χρόνια ἀπό ἑκατοντάδες ἄν μή καί χιλιάδες δικεφάλους ἀετούς, πού τούς βρίσκεις κυριολεκτικά παντοῦ, στά δάπεδα, στά τέμπλα, στά δεσποτικά, στά διαχωριστικά τῶν κλιτῶν,

στά ἄμφια, στά ἐγκόλπια, στίς ἀλυσίδες τῶν σταυρῶν καί τῶν ἐγκολπίων, στά λειτουργικά βιβλία, ἀκόμη καί στά φέρετρα καί στά δοχεῖα γιά τά ἀπόκερα; Τά τελευταῖα αὐτά ἀποτελοῦν τήν κωμικοτραγικότερη περίπτωση· “χρυσά”, μέ ὑψηλές βάσεις, μέ δικεφάλους ἀετούς ἢ τούς προφήτες καί τούς εὐαγγελιστές. Δοχεῖα ἀπορριμάτων μέ μορφή λειψανοθηκῶν. “Τά ἅγια τοῖς κυσί” (Ματθ. ζ', 6), Ὑπερβάλλω; Ἄν αὐτά τά “ἔνθεα πολλά” τῶν δικεφάλων ἀετῶν δέν ὀφείλονται σέ ἀθλητικές προτιμήσεις ἢ σέ κρυφή νοσταλγία μιᾶς χαμένης “μεγάλης ιδέας”, ἀσφαλῶς ἔχουν αἰτία τήν ἀφελῆ ἀντίληψη ὅτι ἕνας, ἢ ἀκόμη καλύτερα, πολλοί δικεφαλοὶ ἀετοὶ μεταβάλλουν τό σκεῦος ἢ τό καλλιτεχνικό κατασκεῦασμα σέ “βυζαντινό”. Λέχθηκε –δέν γράφτηκε ἀκόμη, νομίζω– ὅτι ὁ δικεφαλὸς ἀετός συμβολίζει τή διπλή φύση τοῦ Χριστοῦ. Ἡ φευτοθεολογία καταντᾶ πολλές φορές σέ βλασφημία»¹⁰.

Ἐπομένως, πρέπει νά τό καταλάβουμε ὅτι ἡ σημερινή ἐπίπλωση τῶν ναῶν, ἐκτός τοῦ αἰσθητικῆ ἀπαράδεκτου, εἶναι καί ὑπερβολή. Δηλαδή, ἀντί ὁ εἰσερχόμενος νά βλέπει κατ' εὐθείαν, ὡς διά μέσου εὐθείας γραμμῆς, ὡς δι' ἑνός ἱεροῦ ἄξονος, πού ἐκτείνεται ἀπό τήν εἴσοδο ὡς τό ἱερό βῆμα, τό ἱερό θυσιαστήριο, ὁ ὀφθαλμὸς του δεσμεύεται καί περιφέρεται ἀπό τόσες αἰσθητικές προκλήσεις πού προκαλοῦνται ἀπό τήν ὑπερβολική καί ἄκριτη ἐπίπλωση.

Δέν εἶναι δυνατόν, γιά παράδειγμα, ἡ ἁγία Τράπεζα νά «στολίζεται» τόσο πολὺ, νά ὑπάρχουν ἐπ' αὐτῆς ἐπιδεικτικά μικρόφωνα, ὑπερμεγέθη ἱερά ἀρτοφόρια, κανδηλές, λυχνίες, ἀκόμη καί ἄνθη καί νά χάνεται ἀπό τό λειτουργικό - λατρευτικό καί αἰσθητικό ὀρίζοντα ἡ αἴσθησις τοῦ «ἱεροῦ θυσιαστηρίου».

Δέν εἶναι δυνατόν νά ἀνυψώνονται τεράστια τέμπλα, τά ὅποια δημιουργήθηκαν σέ συγκεκριμένες ἱστορικές περιόδους καί ἐξέφρασαν μερικῶς ὀρισμένους ἐκ τῶν ὀρθοδόξων λαῶν, καί νά ἀγνοεῖται ἡ ὀφειλομένη συμμετρία τους. Οὔτε, πάλι, νά παρατηρεῖται καί προσπάθεια ἀπομίμησης τῆς ξυλογυπτικῆς καλλιτεχνικῆς ἔκφρασης σέ μαρμάρινα τέμπλα.

Δέν εἶναι δυνατόν νά γεμίζουμε τό ναό εἰκονοστάσια, μερικές φορές τόσα πολλά, ὅσα καί τά αἰτήματα τῶν δωρητῶν.

Δέν εἶναι δυνατόν λόγω τῆς πρακτικῆς ἀνάγκης νά μπορεῖ κανεὶς νά ἀναπαυθεῖ λίγο τήν ὥρα τῆς λατρείας νά ἔχουμε γεμίσει ἀσφυκτικά τούς ἱερούς ναοὺς μέ καθίσματα.

Δέν εἶναι δυνατόν ἀπό τήν πρακτικὴ ἀνάγκη νά ἔχουμε κάποιο φῶς μέσα στό ναό νά ἔχουμε ὀδηγηθεῖ σ' αὐτὴ τήν ἐκτυφλωτικὴ φωτοχυσία μέ τούς τεράστιους πολυελαίους. Οὔτε πάλι νά μεταφέρουμε ἀπό τὴ μοναστηριακὴ ἁγιορείτικη παράδοση τούς ὑπερμεγέθεις χορούς σέ ἐνοριακοὺς ναοὺς καί μάλιστα μικρῶν διαστάσεων. Ἐκεῖ, στὴν περίπτωσι τῶν Ἱερῶν Μονῶν, τό ἀναμμα τῶν κεριῶν τοῦ χοροῦ, ὅποτε αὐτό ἐπιβάλλεται, προσδίδει στὴ λατρεία τήν ἀπαιτούμενη λαμπρότητα. Στὴν περίπτωσι τῶν ἐνοριακῶν Ναῶν, ὅπου στὸν χορὸ, στὴ θέσι τῶν κεριῶν, ἔχουμε ἠλεκτρικοὺς λαμπτήρες προκύπτει ἔντονη καί ἐνοχλητικὴ φωτοχυσία, ἡ ὅποια δέν ταιριάζει πρὸς τό ὅλο πνεῦμα κατάνυξις πού πρέπει νά διέπει τὴ χριστιανικὴ λατρεία.

Δέν εἶναι δυνατόν ἀπό τήν πρακτική ἀνάγκη νά ἀκοῦν ὅλοι οἱ πιστοί τά λεγόμενα στή λατρεία νά ὀδηγοῦμαστε στό φαινόμενο τῶν ἐκκωφαντικῶν ἤχων μέσα στόν Ἱερό Ναό, πράγμα τό ὁποῖο δέν ταιριάζει στόν ὅλο χαρακτήρα καί τό στόχο τῆς λειτουργικῆς προσευχῆς.

Ἐντιμετώπιση τοῦ φαινομένου

Ἀπό τά ὡς τώρα ἐκτεθέντα καί τήν ἐμπειρία πού ἔχει ὁ καθένας ἀπό ἐμᾶς πού προσεγγίζει μέ τή δέουσα προσοχή καί τό θέμα τῆς ἐπίπλωσης τοῦ ναοῦ, φαίνεται καθαρά ὅτι ἐπ' αὐτοῦ ὑπάρχει μεγάλη ἀναρχία, πολλή ἐπιπολαιότητα καί, θά ἔλεγα, ἐπιδεικτική καί νεοπλουτιστική διάθεση. Ἔχουν χαθεῖ ἐντελῶς τά κριτήρια. Ὁ καθένας κάνει ὅ,τι θέλει καί μπορεῖ μάλιστα νά ὑπερασπίζεται μέ πάθος τή «δική του ἀλήθεια». Ἡ ἱεροπρέπεια, τό μέτρο καί ἡ λιτότητα δέν ἐπικρατοῦν στίς συνήθειες ἐπιλογῆς τῶν ἐμπλεκόμενων μέ τή διακόσμηση καί ἐπίπλωση τῶν Ἱερῶν Ναῶν.

Ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος μέ σχετική Ἐγκύκλιο, τήν ὑπ' ἀριθμ. 2581/07.08.2001, πού ἀπέστειλε σέ ὅλες τίς Ἱερές Μητροπόλεις, ὀρίζει ὅτι ὑπεύθυνη νά ἀξιολογήσει καί νά ἐγκρίνει τέμπλα, ἔπιπλα, δαπεδοστρώσεις, ὀρθομαρμαρώσεις, χρωματισμούς κ.λπ. εἶναι ἡ Ἐπιτροπή Ἔργων τῆς Ε.Κ.Υ.Ο. Ὅμως στήν πράξη ἡ Ἐγκύκλιος αὐτή δέν ἐφαρμόζεται παρά ἀπό ἐλάχιστες Ἱερές Μητροπόλεις. Συνήθως τή σχετική ἔγκριση, ὅταν βέβαια ζητεῖται, τήν παρέχει τό οἰκεῖο Μητροπολιτικό Συμβούλιο, χωρίς ὅμως ὅλες οἱ Ἱερές Μητροπόλεις νά διαθέτουν Τεχνική Ὑπηρεσία συγκροτημένη ἀπό πρόσωπα κατάλληλα γι' αὐτή τήν ἐργασία.

Ἐπομένως, πρὸς τό παρόν, δέν ὑπάρχει κάποια ἀσφαλιστική δικλῆδα καταστολῆς τοῦ ἀπαράδεκτου αὐτοῦ φαινομένου. Τό πᾶν ἐπαφίεται στή «φιλοπατρία» μεμονωμένα τῶν ἐκάστοτε καί ἐκασταχοῦ ἀρμοδίων ἐκκλησιαστικῶν προσώπων. Γι' αὐτό ἴσως καί μόνο τό γεγονός ὅτι μέ ἀφορμή τή σχετική ἀρθρογραφία τοῦ περιοδικοῦ «Ἐφημέριος», ἀναπτύσσουμε καί συζητοῦμε αὐτά τά θέματα, εἶναι κάποια πυγολαμπίδα στό πυκνό σκοτάδι. Μακάρι νά πληθαίνουν αὐτά τά φῶτα καί νά γράφουν καί ἄλλοι, ὥστε ὄχι μόνο νά περιοριστεῖ τό κακό, ἀλλά νά γίνῃ καί κάποια στροφή στήν ἀπλότητα καί τή λιτότητα.

Καί, ἐπιτέλους, πότε θά καταλάβουμε ὅτι ἡ ὀρθόδοξη λατρεία μας εἶναι πλουσιότατη σέ θεολογικά καί πνευματικά νοήματα, μπορεῖ νά σταθεῖ χωρίς τόσα «φτιασίδια» καί τόσο ὑπερβολικούς στολισμούς, οἱ ὁποῖοι καταντοῦν τελικά «βαρίδια» τῆς λατρείας καί ἀντί νά προσελκύουν ἀπωθοῦν, ἰδιαιτέρως τούς πεπαιδευμένους καί τούς ἔχοντας ἐκλεπτυσμένα πνευματικά καί καλλιτεχνικά κριτήρια χριστιανούς μας.

Μοῦ ἔκανε ἰδιαίτερη ἐντύπωση ὅτι στό πεντάτομο ἔργο τοῦ καθηγητῆ Ἰ. Φουντούλη «Ἀπαντήσεις εἰς λειτουργικάς ἀπορίας» δέν ὑπάρχουν ἐρωτήματα πρὸς ἀπάντηση σχετιζόμενα μέ τήν ἐπίπλωση τοῦ Ναοῦ. Καί αὐτό ἐξηγεῖται εἴτε διότι δέ θεωρεῖται τοῦτο σημαντικό θέμα, εἴτε διότι οἱ ἱερεῖς καί οἱ ἀρμόδιοι, γενικά, δέν αἰσθάνονται τήν ἀνάγκη νά ρωτήσουν, νά συμβουλευθοῦν, ἀφοῦ τά γνωρίζουν! Ὅμως καί οἱ δύο τελευταῖες τοποθετήσεις, κατά εἰκασίαν ἔστω, εἶναι τραγικές¹¹.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

8. Π. Τρεμπέλα, *Ἀρχαί καί χαρακτήρ τῆς χριστιανικῆς λατρείας*, Ἀθήναι 1962, σ. 235-236.
9. Βλ. περιοδ. «Ὁρθοδοξία», τευχ. β', Ἀπρίλιος - Ἰούνιος 1996, σ. 223-232.
10. Ὅ.π., σ. 229-230.
11. Γιά νά εἶμαστε ἀκόμη πιό δίκαιοι μέ τίς ἐποχές καί τούς ἀνθρώπους, ὀφείλουμε νά ὁμολογήσουμε ὅτι σέ ὀρισμένους τομεῖς τά πράγματα ἕναν αἰῶνα καί πλέον νωρίτερα ἦσαν ἀκόμη χειρότερα. Ἀναφέρουμε μόνο ἐνδεικτικά τήν πληροφορία τοῦ Χ. Γιανναρά, παρμένη ἀπό τόν Κ. Μπίρη, σύμφωνα μέ τήν ὁποία γιά νά χτιστεῖ ὁ Μητροπολιτικός Ναός τῶν Ἀθηνῶν καταδαφίστηκαν 72 βυζαντινές καί μεταβυζαντινές ἐκκλησίες τῆς Ἀθήνας. Ἀναφέρεται ἀκριβῶς στή σχετική παραπομπή: «ὀμαδική καταστροφή ἡρειπωμένων ἢ μερικῶς ἐφθαρμένων ἐκκλησιῶν, ἐν ὧν 72, ἔγινε τό 1843, διά νά χρησιμοποιηθοῦν τά ὑλικά των εἰς τήν δόμησιν τοῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ καί διά νά ἐκποιηθοῦν πρός τόν αὐτόν σκοπόν τά ἐκκλησιόπεδά των», βλ. Κ. Μπίρη, *Αἱ Ἀθήναι ἀπό τοῦ 19ου εἰς τόν 20όν αἰῶνα*, Ἀθήναι 1966, τόμος πρῶτος, σ. 91 στό Χ. Γιανναρά, *Ὁρθοδοξία καί Δύση, ἡ θεολογία στήν Ἑλλάδα σήμερα*, Ἀθήναι 1972, σ. 76, σημ. 2.

TINA ME ΛΕΓΟΥΣΙΝ ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΕΙΝΑΙ;

18. Πῶς κατανοεῖται στήν ἀποκαλυπτική σκέψη ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ;

Πρεσβ. Κωνσταντίνου Παπαθανασίου, Δρος Θ.,
Ἐφημ. Ἰ.Ν. Κοιμ. Θεοτόκου Π. Φαλήρου, Ἰ.Μ. Ν. Σμύρνης

Η ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΙΚΗ σκέψη πού ἀναδύθηκε μέσα στήν ἰουδαϊκή κοινωνία κατά τούς ἑλληνιστικούς χρόνους καί καλλιεργήθηκε ἀπό ἰουδαίους δασκάλους μπορούμε νά ποῦμε ὅτι ἀναζητοῦσε δύο πράγματα: α) μιὰ θεολογική ἐξήγηση στό γιατί ὁ κόσμος χαρακτηρίζεται ἀπό τόσες ἀντιξοότητες· καί β) μιὰ αἰτιολόγηση τῆς ἐλπίδας, γιά νά μπορεί ὁ ἄνθρωπος νά ζήσει μέ ἐμπιστοσύνη μέσῳ τῆς δύστροπης ἐμπειρίας τοῦ κόσμου. Δηλαδή, ὁ στόχος τῆς ἀποκαλυπτικῆς σκέψης ἦταν κατεξοχήν ποιμαντικός. Βοηθοῦσε τήν κοινωνία νά ἀντέχει καί νά ὑπομένει, μέ τήν πεποίθηση ὅτι ὁ Θεός πάντοτε εἶχε καί πάντα θά ἔχει τόν κυρίαρχο ἔλεγχο ὅλων τῶν πραγμάτων τῆς ἱστορίας. Στό πλαίσιο αὐτό κατανόηθηκε καί ἡ κεντρική ἔννοια τοῦ κηρύγματος τοῦ Ἰησοῦ περί τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ὅπου οἱ ἀποκαλυπτικοί συγγραφεῖς διακρίνουν τέσσερις περιόδους:

α' περίοδος: Ὁ κόσμος ὡς Ἐδέμ. Εἶναι ὁ κόσμος ὅπως περιγράφεται στό βιβλίο τῆς Γενέσεως, κεφ. 1-2, ὅπου ὅλα τά στοιχεῖα τῆς δημιουργίας ἦσαν σύμφωνα μέ τό σκοπό τοῦ Θεοῦ, ὡς μιὰ κοινωνία σέ ἀμοιβαία ὑποστήριξη, χωρίς ἀσθένειες, ἀδικίες, καταπίεση, βία ἢ θάνατο. Ἦταν ἐποχή ἰσοτιμίας μεταξύ ἀνδρα καί γυναίκας, καθώς καί ἀρμονίας μεταξύ ἀνθρωπότητας καί φύσης.

β' περίοδος: Ὁ παρών πονηρός αἰώνας, πού ξεκινᾷ μέ τήν πτώση, μέ τήν παραβία-

ση τῶν ὁρίων πού ἔθεσε ὁ Θεός, μετά τό ἀμάρτημα τῆς Εὐας. Τότε ὁ θάνατος κατέστη ὁ τελικός προορισμός τῆς ζωῆς, διαταράχθηκε ἡ σχέση μεταξύ ἀνθρωπότητας καί φύσης καί χαρακτηρίστηκε ἀπό τήν παρουσία τοῦ σατανᾶ. Ἡ ἐποχή αὐτή ὀνομάστηκε συχνά ὡς ὁ παλαιός αἰώνας, παλαιά δημιουργία, παρών πονηρός αἰώνας, ἢ κυριαρχία τοῦ κόσμου.

γ' περίοδος: Δοκιμασία καί Ἀποκάλυψη. Ἡ ἀναίρεση τῆς προηγούμενης περιόδου ἀπαιτοῦσε μιὰ ἀποκάλυψη, ὅποτε θά ἐκδηλωθεῖ ἡ ἀξιοπιστία τοῦ Θεοῦ. Οἱ ἀποκαλυπτικοί συγγραφεῖς ἐπιχειρηματολογοῦσαν ὅτι ὁ Θεός εἶχε ἀποφασίσει πολύ πρῖν τήν ἡμέρα πραγματοποίησης τῆς ἀποκάλυψης. Παρόλα αὐτά, οἱ δαιμονικές δυνάμεις ἐντείνονται γιά νά πείσουν τήν ἀνθρωπότητα νά ἀπομακρυνθεῖ ἀπό τό Θεό.

δ' περίοδος: Κυριαρχία τοῦ Θεοῦ. Καλεῖται μετα-ἀποκαλυπτική ἐποχή, ὅπου ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ εἶναι παρούσα στήν πληρότητά της. Ἀποκαθίσταται ἡ ἀρμονική σχέση μεταξύ ἀνθρωπότητας καί φύσεως, οἱ σκοποὶ τοῦ Θεοῦ διαμορφώνουν κάθε σχέση καί κατάσταση. Εἶναι ἡ νέα δημιουργία, ὁ ἐρχόμενος κόσμος τῆς ζωῆς, τῆς δικαιοσύνης, τῆς εὐλογίας, τῆς ἀναστάσεως, μή ὑποκείμενος πλέον στή φθορά καί τό θάνατο. Γι' αὐτή τήν ἐλπίδα ἀξίζει κανεῖς νά ὑπομένει, σύμφωνα μέ τούς ἀποκαλυπτικούς συγγραφεῖς.

Ἡ Ἑορτή τοῦ Πάσχα

(Ἱστορικές, θεολογικές καί λειτουργικές ἐπισημάνσεις)

Παναγιώτη Ἰ. Σκαλτσῆ,
Ἀναπλ. Καθηγητῆ Α.Π.Θ.

ΟΙ ΡΙΖΕΣ τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα βρίσκονται στήν Ἰουδαϊκή παράδοση καί τό Μυστικό Δεῖπνο. Ὁ ἐνιαύσιος ἀμνός τῆς Ἐξόδου¹ προτυπώνει τόν ἀμνό τοῦ Θεοῦ² πού θυσιάζεται γιά τή σωτηρία μας καί στό μυστικό Δεῖπνο γίνεται πασχάλιος βρώση καί πόση τῶν πιστῶν³. Ὁ Χριστός εἶναι τό ἀληθινό Πάσχα⁴ καί ἡ σχετική βιβλική ἑορτή συνδυάζει πλέον «καινόν καί παλαιόν... φθαρτόν καί ἄφθαρτον... παλαιόν μέν κατά τόν νόμον, καινόν δέ κατά τόν λόγον... φθαρτόν διά τήν τοῦ προβάτου σφαγήν, ἄφθαρτον διά τήν τοῦ Κυρίου ζώην»⁵.

Τό γεγονός αὐτό, ὅτι δηλαδή ὁ Χριστός εἶναι τό Πάσχα, οἱ πρῶτοι χριστιανοί τό ἐόρταζαν κάθε φορά πού τελοῦσαν τή θεία Εὐχαριστία, τή μία τῶν σαββάτων⁶, τήν Κυριακή δηλαδή, ὡς ἡμέρα τῆς Ἀνάστασης τοῦ Κυρίου. Γιά τήν ἐτήσια ἀνάμνηση τοῦ Πάσχα ἀρχικά ὑπῆρχε ἕνας προβληματισμός ἄν θά πρέπει νά ἐορτάζεται⁷. Σύμφωνα μέ ἕνα ἀπόκρυφο κείμενο τοῦ δευτέρου αἰῶνα, τήν «Ἐπιστολή τῶν Ἀποστόλων», ἔργο Μικρασιατικῆς προέλευσης, τό Πάσχα αὐτήν τήν ἐποχή προσέλαβε τό χαρακτηριστῆρα τῆς ἐτήσιας ἑορτῆς ταυτιζόμενο ὅμως μέ τό πάθος καί τό θάνατο τοῦ Κυρίου⁸.

Κατά τά Ἰουδαϊκά πρότυπα οἱ πιστοί της Μικρᾶς Ἀσίας τό ἐόρταζαν τήν 14η τοῦ μηνός Νισσάν, γι' αὐτό καί ἔλα-

βαν τήν προσωνομία τεσσαρεσκαίδεκάτιτες. Ἀντιθέτως οἱ ἄλλες Ἐκκλησίες, Ἀνατολῆς καί Δύσεως, κατά τό παράδειγμα τοῦ Ἀποστόλου τῶν ἐθνῶν Παύλου, πού πρῶτος διέκρινε τό Χριστιανικό Πάσχα ἀπό τό Νομικό⁹, συνέδεσαν τό Πάσχα ὄχι μόνο μέ τό πάθος ἀλλά καί μέ τήν Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ. Προτίμησαν δέ τόν ἐτήσιο ἑορτασμό του μετά τήν 14η τοῦ μηνός Νισσάν, γιά νά μήν θυμίζει τά Ἰουδαϊκά ἔθιμα¹⁰.

Ἡ πρώτη Κυριακή «μετά τήν πανσέληνον τῆς ἑαρινῆς ἰσημερίας»¹¹ ἐπελέγη ὡς ἡ πλέον πρόσφορος γιά τήν ἐν λόγῳ ἑορτή. Στήν ὡς πρός τό θέμα αὐτό εἰρηνευση τῶν Ἐκκλησιῶν συνέβαλαν ἀρχικά οἱ Πολύκαρπος Σμύρνης καί Εἰρηναῖος Λυδῶνος¹². Τήν τελική λύση τήν ἔδωσε ἡ Α' Οἰκουμενική Σύνοδος (325), ἡ ὁποία μέ βάση τό Ἀλεξανδρινό ἡμερολόγιο, καθόρισε νά ἐορτάζεται τό Πάσχα «τήν Κυριακήν ἣτις ἔπεται τῇ πρώτῃ πανσελήνῳ τοῦ ἔαρος»¹³. Κριτήριο γιά τήν ἐπιλογή αὐτή ἦταν ἡ ἀποσύνδεση τοῦ χριστιανικοῦ Πάσχα ἀπό τό Ἰουδαϊκό.

Σιγά-σιγά, καί κυρίως μετά τήν ἐπίλυση τῆς ἡμερομηνίας τοῦ Πάσχα, διαμορφώνεται καί τό λειτουργικό πλαίσιο τῆς ἑορτῆς. Ἡ πασχάλιος Ἀκολουθία ἀρχικά περιλάμβανε αὐτοσχέδιους ὕμνους, ἀναγνώσματα, προσευχές καί φυσικά τήν τέλεση τῆς θείας Εὐχαρι-

στίας¹⁴. Ἀπό τόν 2^ο αἰώνα μαρτυρεῖται καί ἡ σύνδεση τοῦ μυστηρίου τοῦ Βαπτίσματος μέ τήν ἑορτή τοῦ Πάσχα. Τή σχετική πληροφορία ἔχουμε ἀπό τόν Τερτυλιανό¹⁵, ὁ ὁποῖος μᾶς δίδει στοιχεῖα καί γιά τήν ὀλονυκτία τοῦ Πάσχα¹⁶, τόν ἀσπασμό πού διδόταν τήν ἡμέρα αὐτή¹⁷ καί τή διήμερη νηστεία πού προηγεῖτο τῆς ἑορτῆς¹⁸. Ἡ νηστεία αὐτή στά μέσα τοῦ 3^{ου} αἰώνα ἔγινε μία ἐβδομάδα¹⁹, ἐνῶ αὐξήθηκε σέ σαράντα ἡμέρες στίς ἀρχές τοῦ τέταρτου αἰώνα²⁰.

Πληρέστερη εἰκόνα γιά τήν παννυχίδα τοῦ Πάσχα καί τήν τάξη τοῦ Βαπτίσματος στό πλαίσιο αὐτῆς τῆς ἑορτῆς, ἡ νύκτα τῆς ὁποίας περιγράφεται ὡς «φωτός πεπληρωμένη» καί «ἀστραπῆς φαεινότερα»²¹, μᾶς δίδουν κείμενα τοῦ 4^{ου} κυρίως αἰώνα, ὅπως εἶναι *Οἱ Διαταγές τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων* καί τό *Ὀδοιπορικό τῆς Αἰθερίας*. Τό πρῶτο κείμενο κάνει λόγο γιά τήν προπασχάλια ἐβδομαδιαία νηστεία «ἀπό Δευτέραν μέχρι τῆς Παρασκευῆς καί Σαββάτου»²². Στήν παννυχίδα τοῦ Πάσχα, πού διαρκοῦσε μέχρι «ἀλεκτρυόνων κλαγγῆς», μνημονεῖ ἀναγνώσματα του ἀπό τό Νόμο καί τούς Προφῆτες καί κάνει λόγο γιά ψαλμούς χωρίς βεβαίως νά τούς προσδιορίζει. Ἀναφέρεται ἀκολούθως στό Βάπτισμα τῶν κατηχομένων, τήν ἀνάγνωση τοῦ Εὐαγγελίου καί τό κήρυγμα πρὸς τόν λαό διά «τά πρὸς σωτηρίαν»²³. Τίς πρωινές ὥρες τῆς Κυριακῆς ἐτελεῖτο ἡ θεία Εὐχαριστία, στήν ὁποία συμμετεῖχαν οἱ νεοφώτιστοι καί ὅλοι οἱ πιστοί· ἔτσι ἀπονήστευαν «εὐφραινόμενοι καί ἑορτάζοντες, ὅτι ἀρραβῶν τῆς ἀναστάσεως ὑμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστός ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν»²⁴. *Οἱ Διαταγές τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων* ἀναφέρονται καί στήν μεταπα-

σχάλια περίοδο καί δὴ καί στήν μετὰ ἀπό ὀκτώ ἡμέρες ἑορτή τοῦ Θωμᾶ, ἀλλά καί στήν ἑορτή τῆς Ἀναλήψεως μετὰ ἀπό σαράντα μέρες²⁵.

Ἀνάλογα λειτουργικά στοιχεῖα γιά τήν ἑορτή τοῦ Πάσχα μᾶς δίδει καί τό *Ὀδοιπορικό τῆς Αἰθερίας* πού σέ ὀρισμένα σημεῖα εἶναι ἀναλυτικότερο. Ἔτσι π.χ. ἔχουμε περισσότερες πληροφορίες γιά τή βάπτισμα τῶν κατηχομένων²⁶, γιά τό ὀρθρινό ἀναστάσιμο Εὐαγγέλιο, γνωστό ὡς Ἐωθινό²⁷, γιά τήν τέλεση δύο Λειτουργιῶν κατά τήν ἴδια λειτουργική ἡμέρα, ἀλλά σέ διαφορετικό Νάο²⁸, γιά τόν Ἐσπερινό τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα, τόν λεγόμενο σήμερα τῆς Ἀγάπης, κατά τόν ὁποῖον διαβάζεται ἀπό τότε ἡ ἴδια εὐαγγελική περικοπή· «οὔσης ὀψίας τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ...»²⁹.

Ἀπό πηγές τῆς ἴδιας περιόδου ἀντλοῦμε ἐνδιαφέρουσες πληροφορίες καί γιά ἄλλα λειτουργικά στοιχεῖα τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα. Στό *Τυπικό τῶν Ἀρμενίων* π.χ. (5^{ος} αἰ.) γίνεται λόγος τόσο γιά τά πολλά ἀναγνώσματα πού διαβάζονται στόν Ἐσπερινό τοῦ Μεγάλου Σαββάτου³⁰, πρῖν, μετὰ ἢ καί κατά τή διάρκεια τοῦ Βαπτίσματος³¹, ὅσο καί γιά τήν ἀφή τοῦ ἁγίου Φωτός³². Τήν παλαιότερη πάντως μαρτυρία γιά τό δεύτερο θέμα τήν ἔχουμε ἀπό τόν ἅγιο Ἰερώνυμο τό ἔτος 384³³. Μεταγενέστερα ἐπίσης λειτουργικά κείμενα περιγράφουν ἀναλυτικότερα τήν ἀφή τοῦ ἁγίου Φωτός, ὅπως ἐπίσης μᾶς ὀμιλοῦν καί γιά τό ὕμνογραφικό στοιχεῖο τοῦ Πάσχα. Στό *Ἱεροσολυμιτικό Κανονάριο* (Τυπικό) π.χ., τοῦ 7^{ου} αἰ. μνημονεῖται γιά πρώτη φορά τό «Χριστός Ἀνέστη ἐκ νεκρῶν» μετὰ τήν ἑναρξη τῆς θείας Λειτουργίας, ὅπως καί κάποια τροπάρια τοῦ Ἐσπε-

ρινοῦ καί τοῦ Ὁρθρου τοῦ Πάσχα³⁴. Στό *Τυπικό τῆς Ἀναστάσεως* (12^{ου} αἰ.) ἐπίσης μνημονεύονται περισσότερα στιχηρά ἀναστάσιμα καί ἀπόστιχα στόν Ἑσπερινό, στιχηρά τροπάρια ἀντί χειρουβικῆ στή θεία Λειτουργία, ὁ κανόνας τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ «Ἀναστάσεως ἡμέρα...» στόν Ὁρθρο καί ἡ ἀνάγνωση τοῦ κατηχητικῆς λόγου τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου στό τέλος τοῦ Ὁρθρου³⁵.

Τό σχετικό μέ τήν ἑορτή τοῦ Πάσχα λειτουργικό ὑλικό τῆς Ἱεροσολυμιτικῆς παράδοσης ἐπηρέασε ἀναμφίβολα καί τή λατρευτική πράξη τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Πλήρης εἰκόνα τῆς παννουχίδος τοῦ Πάσχα δίδεται στό ἀσματικό *Τυπικό τῆς Ἁγίας Σοφίας* (10^{ου} αἰ.). Ἔτσι τό Ἑσπέρας ὁ Πατριάρχης στό μέγα βαπτιστήριον «ποιεῖ κατά τήν τάξιν ἐκεῖ τῆς βαπτίσεως φωτίσματα»³⁶. Ἀκολουθοῦν τά 15 ἀναγνώσματα, ἡ χρίση τῶν νεοφωτίστων μέ μύρο, τό «ὄσοι εἰς Χριστόν ἐβαπτίσθητε...» ἀπό τόν πρῶτο ἐκ τῶν ψαλτῶν πριμικήριο καί ἡ εἰσόδευση τοῦ Πατριάρχου στό Ναό «μετά τῶν νεοφωτίστων τοῦ εἰσελθεῖν εἰς τήν β' εἴσοδον»³⁷. Ἐν συνέχεια γίνεται ἡ εἴσοδος στό θυσιαστήριον μέ δώδεκα ἀρχιερεῖς «μετά τῶν ὁμοφοριῶν αὐτῶν, οἵτινες αὐτῶ καί εἰς καθέδραν συνανέρονται. Οἱ δέ λοιποὶ προσκαλοῦνται μετά τήν ἀπόλυσιν τοῦ Εὐαγγελίου. Καί ὁ μέν πατριάρχης διά τῆς εἰσόδου εἰσέρχεται, οἱ δέ ἰβ' διά τῆς πλαγίας»³⁸, προκειμένου νά συνεχισθεῖ ἡ θεία Λειτουργία.

Στή μοναχική παράδοση σύμφωνα μέ ἕνα παλαιό καί πολύ σημαντικό τυπικό, αὐτό τῆς *Εὐεργέτιδος* (12^{ου} αἰ.), ἡ παννουχίδα ἀρχίζει τήν ἑνδεκάτην τῆς ἡμέρας τοῦ Σαββάτου, πέντε τό ἀπόγευμα,

ὅποτε καί «σημαίνει τό λυχνικόν, καί δὴ καί ἀλλαξάντων πλειόνων ἱερέων στολάς λευκάς, τελεῖται ἡ ἀκολουθία»³⁹. Ἡ τελετή τῆς Ἀναστάσεως, τό μεσονυχτικό δηλαδή, ἀρχίζει τήν ὀγδόη τῆς νυκτός, δύο περίπου τά μεσάνυχτα, μέ τήν ἀφή τοῦ ἁγίου Φωτός κατά τήν ἀρχαία τάξη, ὅχι στήν ὠραία πύλη μέ τό «Δεῦτε λάβετε φῶς...», ἀλλά στόν νάρθηκα.

Ἐκεῖ, μετά τή θυμίαση τοῦ θυσιαστηρίου καί ὄλου του Ναοῦ, ὁ ἐκκλησιάρχης διανέμει τά κεριά καί «ἄπτουσι πάντες τοὺς κηρούς αὐτῶν, ὁμοίως καί ἔσωθεν οἱ παρεκκλησιάρχαι πασῶν τῶν εἰκόνων ἄπτουσι τά κηρία»⁴⁰. Τό «Χριστός Ἀνέστη...» ψάλλεται μπροστά στίς βασιλικές λεγόμενες πύλες, πού χωρίζουν τό νάρθηκα ἀπό τόν κυρίως Ναό, μετά τήν διά τοῦ «δόξα τῇ ἁγία καί ὁμοουσίῳ καί ζωοποιῶ Τριάδι» ἑναρξη τοῦ Ὁρθρου. Στό τέλος αὐτῆς τῆς Ἀκολουθίας καί κατά τόν ἀσπασμό «ἵσταμένου μέσον τοῦ ἀναλογίου, εἰσέρχεται ὁ προεστώς καί ἀναγινώσκει λόγον τοῦ Χρυσοστόμου», τόν γνωστό ὡς *Κατηχητικό Λόγο*. Μετά τήν ἐκτενῆ καί τήν ἀπόλυση τοῦ Ὁρθρου ἀρχίζει ἡ Λειτουργία τῆς μεγάλης Κυριακῆς⁴¹.

Ἡ ὡς ἄνω μοναχική τάξη, ὅσον ἀφορᾶ στήν ἑορτή τοῦ Πάσχα, λίγο πολύ κρατήθηκε σταθερή καί ἀργότερα, ὅπως φαίνεται καί στήν ἔντυπη μορφή τοῦ ἀναθεωρημένου «*Τυπικοῦ*» τοῦ Ἁγίου Σάββα (πρώτη ἐκτύπωση 1545)⁴². Στήν ἐνοριακή ὁμως πράξη παρατηροῦνται σημαντικές ἀλλαγές, προσαρμογές, συντηρήσεις ἢ προσθήκες. Ἔτσι βλέπουμε τήν παννουχίδα τοῦ Πάσχα νά εἶναι διεσπασμένη. Ἡ θεία Λειτουργία τοῦ Μεγάλου Βασιλείου μέ τόν Ἑσπερινό γίνεται τό πρῶν. Ἀπό τά δεκαπέντε Ἀνα-

γνώσματα ἔμειναν μόνο τρία ἐφόσον πλέον δέν γίνονται βαπτίσεις κατά τήν ἑορτή αὐτή. Μεταξύ Μεσονυκτικοῦ καί Ὁρθρου ἀναπτύχθηκε μία νέα τελετή πού ξεκινᾷ μέ τήν ἀφή τοῦ φωτός στήν ὠραία Πύλη καί ὀλοκληρώνεται μέ τήν ἐκτός Ναοῦ ἀνάγνωση τῆς σχετικῆς εὐαγγελικῆς περικοπῆς, παλαιότερα τοῦ Εὐαγγελίου «Ὁσέ Σαββάτων...» καί μεταγενέστερα μέχρι σήμερα τῆς περικοπῆς «*Διαγενομένου τοῦ σαββάτου...*»⁴³.

Παρά τήν μακραίωνη ιστορική ἐξέλιξη τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα καί τίς λειτουργικές ὁμοιότητες ἤ παραλλαγές τῶν διαφορῶν Τυπικῶν, τό θεολογικό μήνυμα τῆς ἑορτῆς εἶναι διαχρονικά τό ἴδιο. Ὁ Χρι-

στός μέ τό θάνατό Του πάτησε, νίκησε τό θάνατο, χαρίζοντάς μας ζωήν ἀληθινήν καί αἰώνιον. Τό φῶς τῆς Ἀνάστασης φωτίζει τό γένος τῶν ἀνθρώπων. Τά πάντα, ὁ οὐρανός, ἡ γῆ καί τά καταχθόνια γεμίζουν φῶς⁴⁴ καί χαρά «*τῆς Ἀναστάσεως τήν πεῖραν εἰληφότα*»⁴⁵. Ἡ ἀνθρώπινη φύση ἀνακαινίσθηκε καί τό θνητόν ἐνδύθηκε τήν εὐπρέπεια τῆς ἀφθαρσίας⁴⁶. Ὅλοι σέ καθημερινή βάση καλούμαστε νά πολιτευόμαστε ἐμπνεόμενοι ἀπό τή ζωή τοῦ Χριστοῦ, περιπτυσσόμενοι ἀλλήλους καί συγχωροῦντες «*πάντα τῇ Ἀναστάσει*»⁴⁷. Ἀπό τή λαμπρή καί μεγάλη αὐτή πανήγυρη νά παίρνομε δύναμη γιά τήν πορεία μας πρός τήν ἀνέσπερον ἡμέραν τῆς βασιλείας⁴⁸.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Ἔξοδ. 3-11 καί 12, 14.
2. Ἰω. 1, 29Z 36. Πράξ. 8, 32. Α' Πέτρ. 1, 19.
3. Μαθ. 26, 26-29· Μάρκ. 14, 22-25· Λουκ. 22, 19-21. Α' Κορ. 11, 24-26.
4. Α' Κορ. 5, 7: «Καί γάρ τό πάσχα ἡμῶν ὑπέρ ἡμῶν ἐτύθη Χριστός».
5. Μελίτωνος Σάρδεων, Περί Πάσχα, Sources Chretiennes 123, σσ. 60-64.
6. Μάρκ. 16, 2.
7. Π. Κ. Χρήστου, Ἑλληνική Πατρολογία, τόμ. Β', Γραμματεία τῆς περιόδου τῶν διωγμῶν, Θεσσαλονίκη 1978, σ. 441.
8. Ἐπιστολή τῶν Ἀποστόλων (Ἀπόκρυφο, 150 μ.Χ.). Βλ. E. Hennecke, New Testament Apcrypha, London 1963, σσ. 190-191 I. Δ. Καραβιδόπουλου, Ἀπόκρυφα Χριστιανικά Κείμενα, Α', Ἀπόκρυφα Εὐαγγέλια, ἔκδ. Π. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 281.
9. Α' Κορ. 5, 8.
10. Βλ. Ἰ. Φειδᾶ, Ἐκκλησιαστική Ἱστορία, Α', Ἀθήναι 1994, σσ. 274-275.
11. Εὐσεβίου Καισαρείας, Ἐκκλησιαστική Ἱστορία 5, 24, PG 20, 500A.
12. Εὐσεβίου Καισαρείας, ὁ.π., 5, 24, PG 20, 508A.
13. J. B. Pitra, Spicilegium Solesmense 4, Parisiis 1858, σ. 541. Βλ. καί Π. Ι. Σκαλτσῆ, «Ἡ ἑορτή τοῦ Πάσχα», ἐν Τό Χριστιανικόν Ἑορτολόγιον. Πρακτικά Ἡ Πανελληνίου Λειτουργικοῦ Συμποσίου Στελεχῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων, Ἀθήναι 2007, σσ. 98-103.
14. Β. Ψευτογᾶ, Μελίτωνος Σάρδεων «τά περί τοῦ Πάσχα δύο» [Ἀνάλεκτα Βλατάδων, 8], Θεσ/νίκη 1971. Βλ. καί Στ. Παπαδοπούλου, Πατρολογία Α', σ. 260.
15. De baptismo 19, Sources Chretiennes 35, 93-94.
16. Ad Uxorem 2, 4, 2, ἔκδ. A. Kroymann, Corpus Christianorum 1, Turnhout 1954, σ. 388.
17. De oratione 18, 7, ἔκδ. G. F. Diercks, Corpus Christianorum 1, Turnhout 1954, σ. 267.
18. De jejuniis 14, 2-3, ἔκδ. A. Kroymann, Corpus Christianorum 1, Turnhout 1954, σσ. 1272-1273.
19. Διονυσίου Ἀλεξανδρείας, Ἐπιστολή πρός Βασιλεῖδην, PG 10, 1278.
20. Γ. Θ. Βεργωτή, Ἡ νηστεία τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς, Διατριβή ἐπί Διδακτορία, Θεσσαλονίκη 1983. Βλ. καί Π. Ι. Σκαλτσῆ, «Ἡ προβαπτισματική νηστεία», ἐν Λειτουργικές Μελέτες I, ἔκδ. Π. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 1999, σσ. 85-98.
21. Ἀστερίου Φωτιστοῦ, Ὁμιλία εἰς τόν Ψαλμόν 5, ἔκδ. R. Cantalamessa, La pasqua nella chiesa antica, Torino 1978, σ. 57.
22. Le Constitutions Apostoliques, τόμ. II, III-VE, ἔκδ. M. Metzger, Sources Chretiennes 329, 268-270.

23. "Ο.π., Sourcess Chretiennes 329, 270-272.
24. "Ο.π., Sourcess Chretiennes 329, 270-274.
25. "Ο.π., Sourcess Chretiennes 329, 274.
26. "Οδοιπορικόν Αιθερίας 38, 1 ἐξ., ἔκδ. Η. Petre, Sources Chretiennes 21, 238 ἐξ. Γιά τό Βάπτισμα αὐτήν τήν ἐποχή βλ. περισσότερα Ι. (Hani) Yazigi (Ἱεροδ., νῦν Μητρ. Δυτικῆς καί Κεντρῶς Εὐρώπης), Ἡ τελετή τοῦ Ἁγίου Βαπτίσματος, Διατριβή ἐπί Διδακτορία, Θεσσαλονίκη 1982, σσ. 36-89.
27. "Ο.π., 38, 1 ἐξ., Sourcess Chretiennes 21, 238 ἐξ.
28. "Ο.π., 38, 1 ἐξ., Sourcess Chretiennes 21, 238 ἐξ. Περὶ τῆς διπλῆς Λειτουργίας βλ. Χ. Ι. Νάσση (Διακόνου), Ἡ τέλεση τῆς θείας Εὐχαριστίας. Κανονική Διδασκαλία καί Πράξι, Διδακτορική Διατριβή, Θεσσαλονίκη 2006, σσ. 196-197.
29. Ἰω. 20, 19-25. Βλ. καί "Οδοιπορικόν τῆς Αἰθερίας, 38, 1 ἐξ. Sourcess Chretiennes 21, 238 ἐξ.
30. F. C. Conybeare, Ritvale Armenorum, Oxford 1905, σσ. 522 ἐξ.
31. Ἡ. Α. Βουλγαράκη, Αἱ Κατηχήσεις τοῦ Κυρίλλου Ἱεροσολύμων. Ἱεραποστολική θεώρησης [Ἀνάλεκτα Βλατάδων, 24], Θεσσαλονίκη 1977, σσ. 326-327.
32. F. C. Conybeare, ὁ.π., σ. 522.
33. Περισσότερες πληροφορίες γιά τήν ἀφή τοῦ ἁγίου φωτός βλ. Π. Ι. Σκαλτσῆ, «Ἡ ἑορτή τοῦ Πάσχα», ὁ.π., σσ. 111-112.
34. Πρώτ. Κ. Σ. Κεκελίδζε, Ἱεροσολυμιτικόν Κανονάριον (Τυπικόν) του ζ' αἰῶνος (κατά Γεωργιανήν μετάφρασιν), Μεταφρασθέν ἐκ τοῦ Ρωσικοῦ ὑπό Ἀρχιμανδρίτου Καλλίστου, ἐν Ἱεροσολύμοις 1914, σσ. 70-71.
35. Ἄ. Παπαδοπούλου-Κεραμέως, [Τυπικόν τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις Ἐκκλησίας], Ἀνάλεκτα Ἱεροσολυμιτικῆς Σταχυολογίας, τόμος Δεύτερος, Bruxelles 21963, σσ. 189-201.
36. J. Mateos, Le Typikon de la Grande Eglise, τόμ. II, Le cycle des fetes Mobiles [Orientalia Christiana Analecta 166], Roma 1963, σ. 84.
37. "Ο.π., σσ. 84-88.
38. "Ο.π., σ. 88.
39. A. Dmitrievskij, Opisanie Liturgitseskich Rukopisej. I, Τυπικά, Georg Olms Verlagsbuchhandlung, Hildesheim 1965 (φωτ. ἀνατ.), σ. 555.
40. A. Dmitrievskij, ὁ.π., σσ. 556-557.
41. A. Dmitrievskij, ὁ.π., σ. 559.
42. Προσφάτως κυκλοφορήθηκε σέ ἄριστα ἐπιμελημένη ἔκδοση ἀπό τήν Ἱερά Σταυροπηγιακή Μονή Παναγίας Τατάρνης. Βλ. Δοσιθέου (Ἀρχιμ.), Τυπικόν τοῦ ὁσίου καί θεοφόρου πατρός ἡμῶν Σάββα τοῦ ἡγιασμένου, ἄνευ τόπου καί χρόνου. Γιά τήν εἰκόνα τῆς λειτουργικῆς δομῆς τοῦ Πάσχα βλ. Α. Κ. Καλύβα (Πρωτ/ρου), Ἡ Μεγάλη Ἑβδομάδα καί τό Πάσχα στήν Ἑλληνορθόδοξη Ἐκκλησία (Μετάφρ.) Δ. Α. Κούκουρα, ἔκδ. Π. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 1999.
43. Βλ. σχετικά Ἰ. Μ. Φουντούλη, Ἀπαντήσεις εἰς Λειτουργικᾶς Ἀπορίας, τόμ. Α', Ἀθήνα 41991, σσ. 184-187. Π. Ι. Σκαλτσῆ, «Ἡ ἑορτή τοῦ Πάσχα», ὁ.π., σ. 117.
44. Τροπάριο γ' ὠδῆς τοῦ κανόνα τῆς Ἀναστάσεως.
45. Στιχηρό τροπάριο τοῦ γ' ἤχου.
46. Τροπάριο ζ' ὠδῆς τοῦ κανόνα τῆς Ἀναστάσεως.
47. Δοξαστικό τῆς ἑορτῆς.
48. Τροπάριο ζ' ὠδῆς τοῦ κανόνα τῆς Ἀναστάσεως.

12. Τό ύλικό τῆς κατήχησης

Ἄλεξάνδρου Καριώτογλου, Δρος Θ.

Ποιό εἶναι τό ύλικό, τό όποιο χρειάζεται νά διαθέτει ἕνας κατηχητής; Αυτό εἶναι τό ἐρώτημα, τό όποιο θά μάς ἀπασχολήσει στή συνέχεια. Ἔχει ιδιαίτερη σημασία αυτό τό θέμα, παρά τό γεγονός, ότι κάποιο ἀπό τό ύλικό αυτό τό ἔχουμε ύπαινηχθεῖ σέ προηγούμενα σημειώματα. Παρόλα αυτά θά χρειαστεῖ νά ἀναφερθοῦμε σέ πιό συγκεκριμένα ἐργαλεῖα, τά όποια μποροῦν νά ἀποτελέσουν τό πρῶτο βασικό ύλικό ἐφοδιασμοῦ καί ἀνεφοδιασμοῦ τοῦ κατηχητῆ, ἀλλά καί κάθε κατηχοῦμενου. Ὑλικό, τό όποιο πρέπει νά ἔχει πάντοτε στό γραφεῖο του, νά τό μελετᾶ καί νά φορτίζεται κατάλληλα, ὥστε νά μπορεῖ νά ἀνταποκρίνεται κάθε φορά στίς ἀνάγκες μίας σωστῆς κατήχησης.

Πρῖν ἀπό ἀρκετά χρόνια μία δυναμική καί μορφωμένη κυρία, ἡ όποία ἀναζητοῦσε τό ἀληθινό καί τό γνήσιο στή ζωή της (δέν ζεῖ πλέον καί ἄς θεωρηθεῖ ἡ ἀναφορά στό πρόσωπό της ὡς μνημόσυνο), μοῦ ζήτησε νά δημιουργήσουμε ἕναν κύκλο ἀνθρώπων στό σπίτι της, μέ σκοπό νά κατηχηθοῦν στήν ὀρθόδοξη πίστη. Στό ἐρώτημά μου «γιατί», ἀφοῦ ἦταν ὀρθόδοξη χριστιανή καί αὐτή καί ὄλοι οἱ φίλοι τῆς παρέας της, ἀπάντησε, ότι ἐκεῖνο πού γνώριζε ἦταν ὅ,τι εἶχε διδαχθεῖ ἀπό τό σχολεῖο, κάτι τό όποιο θεω-

ροῦσε ἀνεπαρκές. Καί για ἕναν ἄλλο ἀκόμα λόγο: ἔχοντας οικονομική εὐχέρεια θέλησε νά μεταβεῖ στήν Ἰνδία καί νά γνωρίσει ἕναν γκουρού ἰνδουιστή, για τόν όποιο εἶχε διαβάσει ότι διέθετε ὑψηλή πνευματικότητα. Ὅταν τόν συνάντησε, ἐκεῖνος τῆ ρώτησε ἀπό πού ἔρχεται καί στήν ἀπάντηση ότι εἶναι Ἑλληλίδα, τῆ ρώτησε τί γνωρίζει ἀπό τήν πνευματικότητα τῆς πατρώας πίστης της. Ἡ ἀπάντησή της τοῦ φάνηκε ἀποκαρδιωτική καί γι' αὐτό τῆ συμβούλεψε νά ἐπιστρέψει καί νά γνωρίσει εἰς βάθος τήν πίστη τῶν πατέρων της καί ἄν τόν χρειάζόταν νά τόν συμβουλευεται κι ἐκεῖνον. Νά, λοιπόν, πού ἀπό ἕνα «ἀγκάθι βγήκε ρόδο». «Θέλουμε ἐπομένως νά κάνουμε μία εἰς βάθος εἰσαγωγή στήν ὀρθόδοξη πίστη» μοῦ εἶπε ἡ ἐν λόγω κυρία. Πρότεινα στή συνέχεια ὡς καλύτερη εἰσαγωγή στήν ὀρθόδοξη πνευματικότητα ἕνα πατερικό βιβλίο, τά «Ἀσκητικά τοῦ ἀββᾶ Ἰσαάκ τοῦ Σύρου». Κι ἔτσι μία φορά τήν ἐβδομάδα ἐπί ἕνα χρόνο μελετούσαμε τά θαυμάσια κείμενα τοῦ ἀσκητῆ πατέρα, τά όποια θεώρησαν ὄλοι κατανουκτικά, γλυκύτατα καί διαφωτιστικά. Παράλληλα συνέστησα σέ ὄλους νά προσπαθήσουν νά βιώσουν τήν ἐκκλησιαστική μυστηριακή ζωή, κάτι τό όποιο δέν ἦταν εὐκόλο, ἀφοῦ δέν

είχαν εξοικείωση με αυτή και χρειαζόταν να διαθέσουν χρόνο, μελέτη και προσευχή. Είναι τό γνωστό πρόβλημα πού πάντοτε αντιμετώπισε ή Έκκλησία: να καλούνται βασικά στελέχη της να κατηχήσουν σέ σαλόνια ή σέ φτωχογειτονίες, δρόμους και αγορές. Ποτέ και για κανένα λόγο δέν τό άρνήθηκε. Φρόντιζαν όμως οί υπεύθυνοι για ένα τέτοιο έργο να προσαρμόσουν τό λόγο τους στό επίπεδο αυτών πού τούς προσκαλούσαν.

Τό παραπάνω περιστατικό αναφέρθηκε για να φανεί, ότι ένα βασικό ύλικό αποτελούν τά πατερικά κείμενα, τά όποια αποτελούν ένα καιριο και πρακτικό σχολιασμό της Άγίας Γραφής και ταυτόχρονα μία θαυμάσια εισαγωγή στην πνευματικότητα της Έκκλησίας μας. Έχει όμως σημασία πώς και πότε θα χρησιμοποιήσουμε τά κείμενα αυτά. Τό ίδιο συμβαίνει και με την ίδια την Άγία Γραφή, στην όποια θα χρειαστεί να ανατρέχουμε τακτικά. Αυτό σημαίνει ότι για να κατανοήσουμε την Άγ. Γραφή πρέπει να έχουμε υπόψη μας την έρμηνεία της από τούς Πατέρες της Έκκλησίας, ή όποια αποτελεί τή γραπτή Ιερά Παράδοσή της. Ίσως θα μπορούσε σ' αυτό να αντιτίθει κανείς: είναι ανάγκη να μελετήσουμε όλους τούς Πατέρες για να προχωρήσουμε στην κατήχηση, αφού χρόνος δέν υπάρχει και έπείγει ή κατήχηση κάποιου ή κάποιων πού ζητούν επίμονα να γίνουν χριστιανοί. Στην ένσταση αυτή ή απάντηση είναι ότι σήμερα με τίς ποικίλες εκδόσεις πατερικών κειμένων μπορεί να γίνει μία σωστή έπιλογή τέτοιου ύλικού, ώστε να μπορεί ο κατηχητής να ενημερώνεται τάχιστα και ουσιαστικά. Αυτό θα θέλαμε να μās απασχολήσει στην συνέχεια με

ό,τι άλλο κάθε κατηχητής, κληρικός ή λαϊκός θα μπορούσε να προσθέσει.

Η Άγία Γραφή σέ κείμενο και νεοελληνική μετάφραση υπάρχει σέ πολλές εκδόσεις. Εκτός από τίς εκδόσεις των αδελφοτήτων «Ζωής» και «Σωτήρος» θα προτείναμε την πολύ εύχρηστη έκδοση Παλαιάς και Καινής Διαθήκης σέ ένα μικρό σχήμα της έκδοσης της Βιβλικής Έταιρίας με την εύλογία και έγκριση του Οικουμενικού Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως και της Ίεράς Συνόδου της Έκκλησίας της Ελλάδος. Στη συνέχεια θα προτείναμε από τά πατερικά κείμενα τά άσκητικά κείμενα του Ίσαάκ του Σύρου, του Βαρσανουφίου και Ίωάννου, του άββα Κασσιανού και του άββα Δωροθέου, καθώς και την έκδοση των Κατηχήσεων του άγίου Κυρίλλου Ίεροσολύμων, επειδή δίνουν πρακτικές απαντήσεις σέ πολλά θέματα, κοσμοθεωριακά και εκκλησιαστικής πνευματικότητας και έρμηνεύουν με απaráμιλλο τρόπο την Άγία Γραφή. Θα ήταν παράλειψη να μήν αναφέρουμε τά υπομνήματα των μεγάλων Καππαδοκών Πατέρων, ώστόσο πρέπει κανείς να ανατρέξει σέ βιβλιοθήκες, αν δέν έχει σχετικές εκδόσεις με μετάφρασή τους. Παρόλα αυτά μπορούμε να μνημονεύσουμε τίς θαυμάσιες εκδόσεις - άπανθίσματα των κειμένων των μεγάλων Πατέρων: Γρηγορίου του θεολόγου σέ ένα τόμο, καθώς και του άγίου Γρηγορίου του Παλαμά από άγιορείτες πατέρες και του άγίου Ίωάννου του Χρυσοστόμου από θεολόγους με μετάφραση κατά θέματα.

Πέρα από τά πατερικά κείμενα πρέπει ο κατηχητής να έχει υπόψη του βασικά κείμενα όρθόδοξης πνευματικότητας από νεότερους πατέρες, όπως π.χ. τό

βιβλίο - σταθμό στή σύγχρονη ὀρθόδοξη πνευματικότητα τοῦ γέροντος Σωφρονίου, Ὁ γέρον Σιλουανός, πού δίνει μία σφαιρική ἀπάντηση σέ ἀπορίες πού συνήθως προβάλλουν τόσο οἱ κατηχημένοι ὅσο καί οἱ ἀκατήχητοι ἀδελφοί μας. Σ' αὐτό νά προστεθοῦν τά βιβλία τοῦ π. Σωφρονίου, τοῦ π. Ἰουστίνου Πόποβιτς, τοῦ π. Γ. Φλορόφσκυ, τοῦ π. Ἀ. Σμέμαν, τοῦ π. Ἰ. Μάγιεντορφ, τό βιβλίο

τοῦ π. Ἰ. Ρωμανίδη, Τό προπατορικό ἁμάρτημα, τοῦ π. Καλλίστου Γουέαρ, Ἡ Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία καί τοῦ Π. Νέλλα, Ζῶν θεούμενον. Νά, λοιπόν μία μικρή βασική βιβλιοθήκη πού θά χρειαζόταν νά ἔχει ἕνας κατηχητής γιά νά βοηθηθεῖ στό ἔργο του. Ὅμως τό ὑλικό πρὸς κατήχηση δέν σταματάει ἐδῶ, χρειάζονται καί ἄλλα ὑλικά γιά τά ὁποῖα ὁ λόγος στή συνέχεια.

Τά ρήματα τοῦ Θεοῦ

Πρωτ. Ἀντωνίου Πινακούλα,
Ἐφημ. Ἰ.Ν. Ἀγ. Παντελεήμονος Χαλανδρίου, Ἰ. Ἀρχ. Ἀθηνῶν

Α. ΠΡΟΛΟΓΟΣ

1. Ἡ θέση τῆς Κυριακῆς στό ἐκκλησιαστικό ἔτος
2. Τό σημερινό Εὐαγγέλιο

1. Ἀγαπητοί ἀδελφοί, ἑβδομη Κυριακή τοῦ Πάσχα σήμερα καί μόλις μία ἑβδομάδα πρό τῆς Πεντηκοστῆς. Γιορτάζοντας τήν περασμένη Πέμπτη τήν Ἀνάληψη, ὀλοκληρώσαμε τίς γιορτές τοῦ Πάσχα.

2. Γι' αὐτό ὀρίστηκε σήμερα νά διαβάσουμε στό Εὐαγγέλιο ἕνα τμήμα ἀπό τήν «ἀρχιερατική προσευχή» τοῦ Χριστοῦ. Εἶναι ἡ προσευχή πού ἔκανε ὁ Χριστός μετά τόν Μυστικό Δείπνο, μιλώντας στούς μαθητές του λίγο πρὶν ἐξέλθουν «πέραν τοῦ χειμάρρου τῶν Κέδρων», γιά νά φθάσουν στή Γεθσημανῆ. Ὁ μέγας ἐκεῖνος λόγος τοῦ Χριστοῦ, πού τόν ἀκοῦμε τῆς Μεγάλῃς Πέμπτῃ τό βράδυ, στό πρῶτο ἀπό τά δώδεκα Εὐαγγέλια, τελειώνει μέ μία προσευχή πού κάνει πρὸς τόν Θεό Πατέρα. Ἐνα τμήμα αὐτῆς τῆς προσευχῆς ἀκούσαμε σήμερα.

Β. ΕΞΗΓΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

1. Ὁ ἀποχαιρετισμός τοῦ Χριστοῦ
2. Τά ρήματα τοῦ Χριστοῦ
3. Σύνδεση μέ τίς προηγούμενες Κυριακές. Γέφυρα πρὸς τό τρίτο μέρος

1. Ὅποιος ἀκούει αὐτή τήν περικοπή ἀμέσως καταλαβαίνει ὅτι πρόκειται γιά ἀποχαιρετισμό. Παράλληλα καί στόν Ἀπόστολο σήμερα ἀκούσαμε γιά τόν ἀποχαιρετισμό πού ἔγινε στή Μίλητο, ὅταν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος κάλεσε τούς πρεσβυτέρους τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς περιοχῆς καί τούς ἀποχαιρέτησε φεύγοντας γιά τό Ἱεροσόλυμα καί λέγοντάς τους ὅτι δέν θά μπορέσει νά τούς ξαναδεῖ. Μέσα στήν Ἀγία Γραφή παρατηροῦμε ὅτι οἱ μέγαλοι ἄντρες, αὐτοί πού ὀρίστηκαν ἀπό τόν Θεό γιά νά ὀδηγήσουν τόν λαό, ὅταν φεύγουν ἀπό τόν κόσμο, ἀποχαιρετοῦν. Κι αὐτοί οἱ ἀποχαιρετισμοί, οἱ λόγοι πού ἀπευθύνονται πρὸς τούς μαθητές τους – ὁ πατριάρχης Ἰακώβ, παραδείγματος χάριν, ἀπευθύνεται στά παιδιά του, ὁ Μωυσῆς κι ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ πρὸς τόν λαό – ἔχουν κοινά χαρακτηριστικά. Πρῶτον, ὑπενθυμίζουν τίς δωρεές τοῦ Θεοῦ, τίς ἐνέργειες τοῦ Θεοῦ γιά μᾶς τούς ἀνθρώπους. Δεύτερον, μᾶς μιλοῦν γιά τό τί ἀκριβῶς ἔγινε ἀνάμεσα στούς ἀνθρώπους μέ τήν χάρη τοῦ Θεοῦ. Καί τελειώνουν συνήθως μέ τήν παρότρυνση νά μείνουν οἱ ἄνθρωποι πιστοί στίς ὑποσχέσεις τοῦ Θεοῦ, πού εἶναι ἀληθινές. Βέβαια, ὁ ἀποχαιρετισμός τοῦ Χριστοῦ εἶναι λίγο διαφορετικός. Ἐκεῖνος δέν εἶναι κάποιος ἅγιος, δέν εἶναι κάποιος πού ὀδηγεῖ τόν λαό γιά λίγο. Εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Θεός. Κατά ἕνα μέρος ὁμοιάζει μέ αὐτούς τούς ἀποχαιρετισμούς τῶν ἁγίων.

2. Μέ αυτό τόν τρόπο, ἐξηγώντας τίς δωρεές τοῦ Θεοῦ, ἕνα ἀπό αὐτά πού ἀναφέρει ὁ Χριστός στήν προσευχή του στόν Θεό Πατέρα εἶναι καί τό ἐξῆς: «Τά ρήματα πού μοῦ ἔδωσες, τά ἔδωσα σ' αὐτούς. Κι αὐτοί τά δέχτηκαν καί ἀναγνώρισαν πώς πραγματικά ἀπό σένα προέρχομαι, καί πίστεψαν πώς ἐσύ μέ ἔστειλες στόν κόσμο». Τί σημαίνει αὐτό τό πράγμα; Ρήματα εἶναι τά λόγια. Εἶναι τά λόγια ἐκεῖνα πού μέσα τους κρύβονται οἱ ἐντολές τοῦ Θεοῦ, τό θέλημά του, τά δικαιώματά του καί ἡ διδασκαλία του. Βλέπετε ὅμως ὅτι ὀνομάζονται «ρήματα». Ἔτσι μάλιστα ὀνομάζονται σέ ὄλο τό Εὐαγγέλιο. Θά ἔλεγε κανεῖς ὅτι εἶναι λόγια πού ἀπευθύνονται σ' ἐμᾶς. Τί λόγια ὅμως εἶναι αὐτά;

Γιά νά τό καταλάβουμε, πρέπει νά πάμε στήν ἀρχή τοῦ Εὐαγγελίου, ὅταν, μετά τή Βάπτιση, ὁ Χριστός πορεύεται στήν ἔρημο καί πειράζεται ἀπό τόν σατανᾶ. Κι ὁ πρῶτος πειρασμός πού δέχεται εἶναι ἐκεῖνος τῆς πείνας. Νηστεύει σαράντα μέρες καί μετά ἐπιτρέπει στόν ἑαυτό του νά πεινάσει. Τό βλέπει αὐτό ὁ σατανᾶς κι ἔρχεται καί τοῦ λέει: «Πές στίς πέτρες νά γίνουν ψωμί γιά νά φᾶς καί νά πάψεις νά πεινάς». Κι ὁ Χριστός τοῦ ἀπαντᾷ ὅτι ἡ Γραφή λέει «οὐκ ἐπ' ἄρτω μόνο ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐν παντί ρήματι ἐκπορευομένῳ διά στόματος Θεοῦ». Ὁ ἄνθρωπος δέ ζεῖ μόνο μέ ψωμί, ἀλλά μέ κάθε ἐντολή πού βγαίνει ἀπό τό στόμα τοῦ Θεοῦ. Αὐτό τό λέει ὁ Μωυσῆς ἀποχαιρετώντας κι ἐκεῖνος τό λαό τοῦ Θεοῦ, ὅπως διαβάζουμε στά τελευταῖα κεφάλαια τοῦ Δευτερονομίου. Τότε τούς θύμισε ὅτι σαράντα χρόνια στήν ἔρημο πού ζοῦσαν ταλαιπωρημένοι, μακριά ἀπό σπίτια, ἀπό δρόμους, χωρίς τά στοιχειώδη, χωρίς ψωμί, ἔζησαν μέ τό μάννα πού τούς ἔδινε ὁ Θεός κάθε πρωί. Αὐτό ἦταν τό ψωμί τους. Αὐτό ὅμως ἦταν τό ρῆμα τοῦ Θεοῦ. Τά ρήματα τοῦ

Θεοῦ δέν εἶναι ἄσχετα μέ τό ψωμί. Εἶπε ὁ Μωυσῆς: «Αὐτά γιά σᾶς δέν εἶναι λόγια κενά, ἀλλά εἶναι ἡ ἴδια σας ἡ ζωή» (Δευτ. 32, 47). Αὐτό πού ἔχει ἀνάγκη ὁ ἄνθρωπος καί πρέπει νά τό φάει, γιατί ἀλλιῶς θά πεθάνει. Τά ρήματα τοῦ Θεοῦ, λέει ὁ Χριστός, εἶναι σάν τό ψωμί. Ἄν ἔχουμε ἀνάγκη τό ψωμί, ἄν δέν μπορούμε νά ζήσουμε χωρίς ψωμί καί τροφές, τήν ἴδια ἀκριβῶς ἀνάγκη ἔχουμε νά γνωρίζουμε τά ρήματα τοῦ Θεοῦ, τίς ἐντολές του, τίς διδασκαλίες του, τό θέλημά του, τά δικαιώματά του. Εἶναι ἕνα καί τό αὐτό. Τό βλέπουμε τόσο συχνά αὐτό μέσα στή Γραφή καί στούς βίους τῶν ἁγίων πού δέν παίρνει καμιά ἀμφισβήτηση. Ὁ προφήτης Ἀμώς λέει ἀπευθυνόμενος πρὸς τόν Ἰσραήλ σέ μία στιγμή πού ὁ λαός ἀδιαφορεῖ γιά τόν Θεό καί στρέφεται σέ ἄλλους θεούς: «Ἐρχεται καιρός, λέει ὁ Κύριος, πού θά στείλω στή χώρα αὐτή μεγάλη ἀνέχεια. Οἱ ἄνθρωποι θά πεινᾶνε ἀλλά ὄχι γιά ψωμί καί θά διψᾶνε ὄχι γιά νερό. Θά πεινᾶνε καί θά διψᾶνε γιά ν' ἀκούσουν λόγο δικό μου. Τότε θά τρέχουν ἀπό θάλασσα σέ θάλασσα καί θά περιπλανιοῦνται ἀπό βορρᾶ σ' ἀνατολή γυρεύοντας ἕναν λόγο δικό μου καί δέν θά τόν βρῖσκουν» (Ἀμώς 8, 11-12).

Αὐτά λοιπόν εἶναι τά ρήματα τοῦ Θεοῦ. Γι' αὐτό κι ὁ Χριστός, ἀναφερόμενος στόν Πατέρα του, ὅπως ἀκούσαμε στό Εὐαγγέλιο, εἶπε: «Οἱ μαθητές μου τά ρήματα τά δικά σου τά ἔμαθαν, τά πῆραν στά χέρια τους λές καί ἦταν ψωμί. Παίρνοντάς τα στά χέρια τους, κατάλαβαν βαθιά μέσα στήν καρδιά τους ὅτι Ἐσύ πραγματικά μέ ἔστειλες, γιατί δέν μέ εἶχες μέ κούφια λόγια, ἀλλά μέ κάτι πού μπορεῖ κανεῖς νά τό κρατάει στά χέρια του, νά τό πιάνει, νά τό ψηλαφεῖ, νά τό γνωρίζει. Καί μετά ἀπό αὐτό εἶπε: «Πίστεψαν ὅτι ἐγώ εἶμαι ἐκεῖνος πού διαγγέλλω τό θέλημα τό δικό

Σου κι ὅτι ἐμένα πρέπει νά ἀκολουθοῦν».

3. Ἀπό αὐτά βλέπουμε ὅτι ἡ «ἀρχιερατική προσευχή» εἶναι καί ἀπολογισμός τοῦ ἔργου τοῦ Χριστοῦ στόν κόσμον. Ἔχει σημασία αὐτό γιά μᾶς, πού τό ἀκοῦμε σήμερα, τελευταία Κυριακή πρό τῆς Πεντηκοστῆς. Γιατί κι ἐμεῖς ἀπό τήν ἀρχή τοῦ Τριωδίου, πού ἀξιωθήκαμε βῆμα τό βῆμα νά γνωρίσουμε ὅ,τι εἶναι σχετικό μέ τό Πάθος τοῦ Χριστοῦ, φτάσαμε νά γιορτάσουμε τόν Σταυρό του καί τήν Ἀνάστασή του. Αὐτό συνεχίζουμε νά κάνουμε σέ αὐτές τίς ἑπτά Κυριακές μετά τό Πάσχα. Γιορτάζουμε τόν Χριστό πού ἐμφανίζεται ὁ ἴδιος στούς μαθητές. Ἀνασταίνει συγκεκριμένους ἀνθρώπους, ὅπως τόν τυφλό, τόν παράλυτο καί τή Σαμαρείτιδα, καί ἀνασταίνει κι ἐμᾶς. Ἔχει λοιπόν μεγάλη σημασία πού διαβάζουμε αὐτό τό Εὐαγγέλιο σήμερα. Γιατί εἶναι ἕνας ἀπολογισμός τοῦ Χριστοῦ γιά μᾶς καί τήν πορεία μας πρός τόν Σταυρό καί τήν Ἀνάστασή μας.

Γ. ΕΜΕΙΣ ΚΑΙ ΤΟ ΣΗΜΕΡΙΝΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ

1. *Τά ρήματα τῶν ἀνθρώπων*
2. *Ὁ οὐράνιος Ἄρτος*

1. Ἀγαπητοί ἀδελφοί, ὁ κόσμος εἶναι γεμάτος «ρήματα», εἶναι γεμάτος λόγια καί διδασκαλίες, γεμάτος νόμους καί κανονιστικές διατάξεις. «Θά κάνετε τοῦτο, καί εἶστε ὑποχρεωμένοι νά κάνετε τό ἄλλο». Οἱ μεγάλοι ἀπευθύνονται στούς μικρούς, τό κράτος στούς πολῖτες του καί ἡ κοινωνία ὁλόκληρη ὀργανώνεται μέ ἀρχές καί μέ θεσμούς πού ὑπηρετοῦν ἰδέες καί καθορίζουν διαδικασίες. Αὐτά τά μεταβιβάζει στά μέλη της μέ λόγια, μέ διδασκαλία πού φροντίζει νά καταλαβαίνουν ὅλοι. Εἶναι περιουσία πού αὐξάνεται μέ τήν πείρα καί τή συνεχῆ τριβή μέσα στά

πράγματα τοῦ κόσμου. Καί ἡ κοινωνία αὐτή τήν κοινή περιουσία τοῦ κόσμου τή συντηρεῖ μέ θεσμούς πού καλλιεργοῦν τήν παιδεία ἀλλά καί συχνά μέ ἀναγκαστικές διατάξεις καί νόμους τοῦ κράτους. Κι ἐμεῖς εἴμαστε ἔτοιμοι νά ποῦμε ὁ ἕνας στόν ἄλλον λόγια γιά τό πῶς πρέπει νά γίνονται τά πράγματα. Καί τά λόγια καί οἱ σκέψεις γίνονται ἀκόμα πιό σοβαρά πράγματα. Γίνονται νοήματα πού ἐρμηνεύουν ὁλόκληρο τόν κόσμον.

2. Ἀλλά ὁ Χριστός εἶπε ὅτι αὐτά πού ἐγώ σᾶς μεταφέρω καί μοῦ τά ἔδωσε ὁ Πατέρας μου εἶναι περισσότερο ἀπό ὅλα αὐτά. Καί πού ξεχωρίζουν; Ξεχωρίζουν στό ὅτι μοιάζουν καί εἶναι σάν τό φωμί. Μοιάζουν μέ ὅ,τι εἶναι ἀναγκαῖο κι ἂν δέν τό ἔχετε θά πεθάνετε καί δέν θά μπορέσετε νά ζήσετε. Τά λόγια τοῦ Θεοῦ, τά ρήματα τοῦ Θεοῦ εἶναι φωμί ἀναγκαῖο νά τό τρῶμε γιά νά ζήσουμε. Ἐπίσης, αὐτά ἀνταποκρίνονται στή φυσική μας κατάσταση, σ' αὐτό γιά τό ὅποιο μᾶς δημιούργησε ὁ Θεός. Δέν εἶναι δηλαδή κάτι πού πρέπει νά γίνεται ἀναγκαστικά. Ὅσο καί ἂν ἡ ἀνάγκη μας νά τρῶμε εἶναι μεγάλη, κανεῖς δέν τρώει μέ τό ζόρι. Τό φαγητό μας εἶναι ἀπό τά πιό φυσικά καί εὐχάριστα πού κάνουμε.

Γιά τό λόγο αὐτό, ἀγαπητοί ἀδελφοί, σήμερα, ἑβδομη Κυριακή ἀπό τό Πάσχα, ὀρίστηκε νά γιορτάζουμε τήν Α' Οἰκουμένη Σύνοδο, πού ἔγινε στή Νίκαια τόν τέταρτο αἰῶνα. Ἡ μεγάλη αὐτή Σύνοδος, πού τή σέβονται ὅλοι οἱ Χριστιανοί, ἦταν ἐκείνη πού βεβαίωσε, μέ ἀφορμή φιλονικίες τῶν πιστῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ὅτι ὁ Χριστός πού ἦρθε στόν κόσμον εἶναι ὁ ἀληθινός Θεός, αὐτό δηλαδή πού ἀκούσαμε καί στό Εὐαγγέλιο. Ὅπως εἶπε ὁ Χριστός, «Οἱ μαθητές μου καί παιδιά δικά σου, Πατέρα, γνώρισαν ὅτι ἐσύ μέ ἀπέστειλες καί πίστεψαν ὅτι εἶμαι ὁ ἀληθινός, ὁ γνήσιος

Υἱός σου». Αυτό βεβαίωσε ἡ Σύνοδος. Ὅτι μόνο ὁ ἀληθινός καί γνήσιος Υἱός τοῦ Θεοῦ μπορεῖ νά μεταφέρει στούς ἀνθρώπους τά ρήματα τοῦ Θεοῦ, πού εἶναι τόσο ἀναγκαῖα γιά νά ζήσουμε ἐμεῖς. Ὁ Χριστός ὄχι μόνο μετέφερε τά ρήματα, ἀλλά ἔγινε ὁ ἴδιος τό φωμί μας. Ὁ ἴδιος εἶπε: Ἐγώ εἶμαι ὁ Ἄρτος πού κατέβηκα ἀπό τόν οὐρανό, χωρίς ἐμένα δέν μπορεῖτε νά ζεῖτε.

Δ. ΕΠΙΛΟΓΟΣ

1. *Περίληψη προηγουμένων*
2. *Προτροπή*

1. Ὁ Χριστός σήμερα στό Εὐαγγέλιο ἔδωσε ἀναφορά στόν Πατέρα γιά τό ἔργο του ἀνάμεσα στούς ἀνθρώπους. Ἦρθε καί,

ὑπακούοντας μέχρι θανάτου, χάρισε στούς μαθητές του τήν ἀληθινή ζωή, φανέρωσε στούς ἀνθρώπους τόν Θεό καί τά ἔργα του καί ἐξασφάλισε τήν τροφοδοσία τους μέ ρήματα πού χορταίνουν. Τούς ἀποχαιρέτησε βεβαιώνοντάς τους ὅτι θά εἶναι πάντοτε μαζί τους ὡς καθημερινή τροφή τους.

2. Ἀγαπητοί ἀδελφοί, ἀνακεφαλαιώνοντας σήμερα τήν πορεία μας ἀπό τήν ἀρχή τοῦ Τριωδίου μέχρι σήμερα κι ἐνῶ ἐτοιμαζόμαστε γιά τή μεγάλη γιορτή τῆς Πεντηκοστῆς, τήν κάθοδο τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἄς στηριχτοῦμε σ' αὐτά πού ὁ Χριστός εἶπε γιά μᾶς ἀναφερόμενος στόν Πατέρα: ὅτι ἐκεῖνος ἔφερε σέ μᾶς τά ρήματα τοῦ Θεοῦ κι ἔγινε τό φωμί τό δικό μας. Ἀμήν.

Ὁ Γιαχβέ τῆς Βίβλου καί ἡ σύγχυση τῶν Μαρτύρων τοῦ Ἰεχωβᾶ

Πρωτ. Σωτηρίου Ὁ. Ἀθανασοῦλια,
Ἐφημ. Μητροπολιτικοῦ Ἱ. Ναοῦ Ἁγ. Βασιλείου Τριπόλεως

ΟΠΩΣ ΕΙΝΑΙ ΓΝΩΣΤΟ, οἱ ὀπαδοί τῆς αἵρεσης τῶν Μαρτύρων τοῦ Ἰεχωβᾶ πιστεύουν ὅτι τό θέμα τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ ἔχει θεμελιώδη σημασία γιά τή σωτηρία μας. Θεωροῦν βασική ἀποστολή τους νά «μαρτυροῦν» ὅτι τό «Ἰεχωβᾶ», ὅπως ἐσφαλμένα προφέρουν τό Ἑβραϊκό «Γιαχβέ», εἶναι τό αἰώνιο καί ἀναλλοίωτο ὄνομα τοῦ Θεοῦ.

Ὅντως, τό ὄνομα αὐτό ὑπάρχει στήν Π. Διαθήκη. Σέ ποιόν, ὅμως, ἀναφέρεται; Ποίος εἶναι ὁ Γιαχβέ τῆς Βίβλου; Οἱ ὀπαδοί τῆς αἵρεσης φαίνεται νά πιστεύουν ὅτι Αὐτός εἶναι ὁ Πατήρ τοῦ Χριστοῦ, ὁ Θεός, στόν Ὅποιο Ἐκεῖνος ἀναφερόταν. Ὅπως εἶναι γνωστό, οἱ Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβᾶ δέν ἀποδέχονται μιά θεμελιώδη ἀλήθεια τῆς Ἐκκλησίας, τή διδασκαλία γιά τήν Ἁγία Τριάδα. Ἀκολουθώντας τούς ἀρχαίους αἰρετικούς Ἄρειο καί Μακεδόνιο, πιστεύουν ὅτι ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ εἶναι δημιούργημα τοῦ Θεοῦ (δηλ. δέν εἶναι ὄντως Θεός) καί ὅτι τό Ἅγιο Πνεῦμα εἶναι μιά ἀπρόσωπη δύναμη ἢ ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ (δηλ. δέν εἶναι πρόσωπο), παρά τό γεγονός ὅτι ὁ Χριστός σαφῶς ἀναφέρει ὅτι Αὐτός καί ὁ Πατήρ Του εἶναι ἕνα (Ἰω. 10,30).

Τίς ἀντιλήψεις τους γιά τό ὄνομα τίς στηρίζουν κυρίως στό χωρίο Ἐξ. 3,13-15, κατά τό ὅποιο «Ἅγγελος Κυρίου» ἐμφανίσθηκε στόν Μωυσή μέσα σέ μιά φλεγόμενη βᾶτο, λέγοντάς του: «ἐγώ εἰμί

ὁ Θεός τοῦ Πατρός σου, Θεός Ἀβραάμ καί Ἰσαάκ καί Ἰακώβ ... ἐγώ εἰμί ὁ ὼν» («Γιαχβέ»). Τό χωρίο φαίνεται ἐκ πρώτης ὄψεως δυσνόητο καί δημιουργεῖ ἐρωτήματα: Ποίος ἐμφανίσθηκε στόν Μωυσή, ὁ Θεός ἢ ἕνας Ἅγγελος τοῦ Θεοῦ; Γιατί ὁ Ἅγγελος ταυτίζει τόν ἑαυτό του μέ τόν Θεό; Γιατί λέει ὅτι εἶναι ὁ «Θεός Ἀβραάμ καί Ἰσαάκ καί Ἰακώβ»; Γιατί ὁ Ἅγγελος λέει ὅτι εἶναι ὁ Γιαχβέ;

Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, λένε ὅτι ὁ «Ἅγγελος Κυρίου», πού ἐμφανίσθηκε στόν Μωυσή, δέν εἶναι ἕνας ἀπό τούς Ἅγγελους, ἀλλά ὁ «Μεγάλης Βουλῆς Ἅγγελος», δηλ. ὁ ἕνας καί μοναδικός Υἱός τοῦ Θεοῦ, τό δεύτερο πρόσωπο τῆς Ἁγίας Τριάδος. Δέν ἐμφανίσθηκε, λοιπόν, ὁ Πατήρ στόν Μωυσή, ὅπως πιστεύουν οἱ Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβᾶ καί πολλοί ἄλλοι, ἀλλά ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ. Γι' αὐτό στό φωτοστέφανο τοῦ Χριστοῦ, ὅπως ἀγιογραφεῖται στίς εἰκόνες τῶν Ἐκκλησιῶν μας, ἀναγράφεται ἡ φράση «ὁ ὼν», δηλ. τό ὄνομα πού ἀποκαλύφθηκε στή φλεγόμενη βᾶτο. Οἱ ἐκφράσεις τῆς Π. Διαθήκης «Ἅγγελος Κυρίου» καί «Μεγάλης Βουλῆς Ἅγγελος» ἀναφέρονται στόν Υἱό καί ταυτίζονται μέ τήν ἔκφραση «Λόγος τοῦ Θεοῦ» τοῦ εὐαγγελιστῆ Ἰωάννη (1,1). Οἱ ὄροι «Ἅγγελος» καί «Λόγος» ἐννοιολογικά ταυτίζονται: ὁ «ἄγγελος» ἀναγγέλλει - φανερώνει καί ὁ «λόγος» λέγει - ἀποκαλύπτει.

Όμως, και σε άλλες περιπτώσεις εμφανίζεται ο «Άγγελος Κυρίου» στην Π. Διαθήκη, ταυτίζοντας τον Έαυτό του με τον Θεό. Στόν Ίακώβ, λέει: «ἐγώ εἰμι ὁ Θεός ὁ ὀφθείς σοι ἐν τόπῳ Θεοῦ» (Γεν. 31, 11-13) και στην Ἔαγαρ, δίνει συγκεκριμένες ὑποσχέσεις, πού μόνο ὁ Θεός μπορεί νά δώσει (Γεν. 16, 7-14). Ἐπειδή, κατά την Ἁγία Γραφή, ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ ἔχει τήν ἴδια ἀκριβῶς φύση μέ τόν Πατέρα (Ίω. 10,30), ἀποκαλεῖται ἐπίσης «Γιαχβέ», και ἐπειδή Αὐτός ἐμφανίζεται στην Π. Διαθήκη, ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ εἶναι ὁ Γιαχβέ τῆς Βίβλου. Ἐπειδή, τέλος, τό Ἁγιο Πνεῦμα ἔχει τήν ἴδια ἀκριβῶς φύση μέ τόν Υἱό και τόν Πατέρα, γι' αὐτό ἀποκαλεῖται ἐπίσης «Γιαχβέ» (πρβλ. τά χωρία Ἑσ. 48, 12-16, Ζαχ. 2,5-11, Ἄβδ. 1 κ.ἄ., ὅπου γίνεται λόγος γιά περισσό-τερους τοῦ ἐνός «Γιαχβέ»).

Ὀλόκληρη ἡ Κ. Διαθήκη μαρτυρεῖ γιά τό γεγονός ὅτι ὁ Γιαχβέ τῆς Βίβλου ἔγινε ἄνθρωπος γιά τή σωτηρία μας, σταυρώθηκε, ἀναστήθηκε και «συνέτριψε τό κράτος τοῦ ἐχθροῦ». Ὡς ἄνθρωπος, προσέλαβε και ἕνα ἄλλο ὄνομα: «ἐκλήθη» Ἰησοῦς Χριστός. Ἐπειδή μέ αὐτό τό ὄνομα νίκησε τόν θάνατο και συνέτριψε τό κράτος τοῦ διαβόλου, τό ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ ἀπέκτησε μιᾶ ἐξαιρετική δύναμη και ἔγινε «φοβερόν τοῖς ὑπεναντίοις», δηλ. φόβητρο γιά τούς δαίμονες. Ἀπό τότε, ὅποιος τό ἐπικαλεῖται, ἐκδιώκει τούς ἀοράτους ἐχθρούς του και λαμβάνει τή Θεία Χάρη. Μέ τό ὄνομα τοῦ Χριστοῦ συνέβη ὅ,τι και μέ τόν Σταυρό: ὁ Χριστός προσέλαβε ἕνα «ξύλον», τό ὅποιο, ὅχι μόνο δέν εἶχε καμία δύναμη, ἀλλά και ὅποιος καθηλωνόταν σ' αὐτό ἦταν «ἐπικατάρατος». Μέ ἐκεῖνο τό «ξύλον» νίκησε τόν θάνατο. Ἀπ' αὐτό ἀκριβῶς τό γεγονός τό «ξύλον» τοῦ Σταυροῦ ἀγιάσθηκε και προσέλαβε τέ-

τοια δύναμη, ὥστε ὁ διάβολος «φρίττει και τρέμει μή φέρων καθορᾶν αὐτοῦ τήν δύναμιν».

Αὐτήν ἀκριβῶς τήν ἀλήθεια γιά τό ὄνομα τοῦ Χριστοῦ τονίζει χαρακτηρι-στικά ὁ ἀπ. Παῦλος. Στόν Χριστό δόθηκε «ὄνομα τό ὑπέρ πᾶν ὄνομα, ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ πᾶν γόνου κάμψη ἐπουρανίων και ἐπιγείων και καταχθονίων, και πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσεται ὅτι Κύριος Ἰησοῦς Χριστός» (Φιλ. 2, 9-11). Στό ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ θά ὑποταχθοῦν τελικά τά πάντα, τά ἐπίγεια, τά ἐπουράνια και τά καταχθόνια, και ὅλοι θά ὁμολογήσουν ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶναι ὁ μόνος Κύριος. Αὐτός εἶναι ἡ μοναδική πηγή τῆς σωτηρίας μας: «οὐκ ἔστιν ἐν ἄλλῳ οὐδενί ἡ σωτηρία οὐδέ γάρ ὄνομά ἐστιν ἕτερον ὑπό τόν οὐρανόν τό δεδομένον ἐν ἀνθρώποις ἐν ᾧ δεῖ σωθῆναι ἡμᾶς» (Πράξ. 4,12). Ὅποιος ἐπικαλεῖται αὐτό τό ὄνομα, σώζεται: «πᾶς ὅς ἂν ἐπικαλέσεται τό ὄνομα Κυρίου σωθήσεται» (Πράξ. 2,21, Ρωμ. 10,13), γι' αὐτό σε πολλά σημεία τῆς Κ. Διαθήκης Χριστιανοί νοοῦνται «οἱ ἐπικαλούμενοι τό ὄνομα Κυρίου» (Πράξ. 9,14 κ.ἄ.). Ἡ Ὀρθόδοξη Παράδοση διαμόρφωσε μιᾶ σύντομη προσευχή, πού συνίσταται στή συνεχῆ ἐπίκληση τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τή γνωστή φράση «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησόν με», ὅπου περικλείεται ὄλοκληρη ἡ δύναμη τοῦ θείου ὀνόματος. Ἡ συνεχῆς ἐπανάληψη τῆς συνήθως μέ τή βοήθεια κομποσχοινοῦ, ἐκδιώκει τούς δαίμονες, καθαρίζει τόν ἄνθρωπο ἀπό τά πάθη του, ἐλκύει τή Θεία Χάρη και ὀδηγεῖ σε ὑπερφυῆ ἔνωση μέ τόν Θεό, δηλ. στην κατάσταση τῆς ἀγιότητας, ὅπως μαρτυροῦν πάμπολλα παραδείγματα Ἁγίων, πού ἔφθασαν ἐκεῖ μέ αὐτή τή μέθοδο.

Τά ὀστᾶ τά γυμνά καί ξηρά... Ἄναστηθεῖτε!

Πρωτ. Βασιλείου Θερμοῦ,
Ἐφημ. Ἱ.Ν. Παμ. Ταξιαρχῶν Σχηματαρίου, Ἱ.Μ. Θηβῶν καί Λεβαδείας

ΣΕ ΕΝΟΡΙΕΣ ὅπου δέν γινόταν κήρυγμα παρατηρεῖται ἀπό ἀρκετούς μιά δυσφορία ὅταν αὐτό ἀρχίζει νά καθιερώνεται, ἔστω καί ἂν εἶναι ἐξαιρετικό. Καί τοῦτο διότι παρατείνει τή διάρκεια τῆς Λειτουργίας σέ ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι δέν ἔχουν ἀντιληφθῆ τή χρησιμότητά του. Ἀλλά καί σέ ἐνορίες ὅπου γινόταν ἀνέκαθεν, ἐνδέχεται νά ἐνοχλοῦνται κάποιοι, κυρίως ὅταν ἡ ποιότητά του εἶναι χαμηλή. Ὁ π. Γερβάσιος Παρασκευόπουλος γράφει ἐπ' αὐτοῦ στοχεύοντας σέ ἀμφότερα τά μέρη, τόν κήρυκα καί τό ἐκκλησίασμα:

«Τό κήρυγμα... καταντᾶ διακοσμητικόν στοιχεῖον τῆς λατρείας, ὅταν... δίδεται περισσότερο προσοχή εἰς τάς καλᾶς φωνάς μᾶλλον παρά εἰς τήν μυστηριακὴν μετουσίαν καί τήν ἁγίαν θέωσιν. Ἄλλ' ἀκριβῶς διὰ τοῦτο τοῦ κηρύγματος ἡ ἀποστολή εἶναι ὑψίστη. Διότι αὐτό καλεῖται ν' ἀνανεώσῃ τήν λατρευτικὴν εὐσέβειαν. Καλεῖται νά ἀναλάβῃ τήν μάχαιράν του, νά προφητεῦσῃ καί νά δώσῃ ζωὴν εἰς τά μνήματα, εἰς τά ὀστᾶ τά γυμνά καί ξηρά - εἰς τόν ψυχρόν καί ἀδιάφορον σημερινόν ἄνθρωπον, τόν ὁποῖον μετὰ ταῦτα θά ἀγιάσῃ ἢ ζῶσα λατρεία» («Ἐρμηνευτικὴ ἐπιστάσις ἐπὶ τῆς Θείας Λειτουργίας», σ. 307). Τό κήρυγμα δηλαδή ἀφυπνίζει προκειμένου ὁ πιστός στή συνέχεια νά λατρεύσει.

Ἀξίζει νά προσέξουμε τί μᾶς λείει ἐδῶ ὁ μακαριστός κληρικός. Θεωρεῖ δεδομένο ὅτι μερίδα ἐκκλησιαζομένων εἶναι πνευματικά νεκροί! Ἐμπνεόμενος ἀπὸ τή περίφημη προφητεία τοῦ Ἰεζεκιήλ ἀποδίδει στό (ἐπιτυχημένο καί ζωντανό) κήρυγμα τήν ἀποστολή τῆς «ἀναστάσεως ἐκ τῶν νεκρῶν»! Καί τώρα θά ἀκουστῆ ἡ ἔνστασις: ἔχουμε ὅλοι τήν ἰκανότητα γιὰ ἓνα τέτοιο κήρυγμα;

Πρὶν ἀναρωτηθοῦμε γι' αὐτό, ὅμως, χρειάζεται νά ἀπαντήσουμε σέ κάτι ἄλλο: Ἔχουμε ὄντως ἀντιληφθῆ τήν πνευματικὴ «νέκρα» τῶν πιστῶν μας; Γιὰ νά ἀφυπνίσουμε κάποιον πρέπει προηγουμένως νά ἔχουμε διαπιστώσει ὅτι κοιμᾶται.

Ἄς εἴμαστε εἰλικρινεῖς, ἀπαιτεῖ πολλή γενναιότητα γιὰ νά παραδεχθοῦμε ὅτι μέσα στό ἐκκλησίασμά μας ἐκπροσωπεῖται καί ὁ «ψυχρὸς καί ἀδιάφορος σημερινὸς ἄνθρωπος». Οἱ περισσότεροι νομίζουμε ὅτι αὐτὸς ἀπαντᾶ μόνο ἐκτός τοῦ ναοῦ. Δέν ὑποπτεύομαστε ὅτι γιὰ μεγάλη μερίδα θρησκευόντων ἢ καρδιά τους παραμένει ψυχρὴ καί ἀδιάφορη, παρά τή συμμετοχὴ τους στίς ἀκολουθίες καί στά μυστήρια. Εἶναι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι λογίζονται πιστοὶ ἀπὸ τή δύναμη τῆς συνήθειας καί τῆς εὐλαβοῦς ιδιοτέλειας, ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι δέ νοιάζονται γιὰ τό τί εἶπε ὁ Χριστός ἀλλά γιὰ τό πό-

σο και πώς μπορεί να τους φανεῖ χρήσιμος. Στήν ἀγωνία μας να γεμίσουν οι ναοὶ ξεχνᾶμε τήν ποιότητα τῆς πίστεως ὧσων εἶναι ἤδη μέσα.

Τό να ἀντικρίσουμε τοὺς βαπτισμένους μας (καθὼς και μέρος τῶν τακτικά ἐκκλησιαζομένων) ὡς εὐρισκόμενους σέ πνευματικό λήθαργο, ἄς τό ὁμολογήσουμε, ἀπαιτεῖ ἄλλο σκεπτικό, ἄλλη ὀπτική, ἄλλα κίνητρα για τήν ἱερωσύνη, ἄλλη λογική χειροτονιῶν. Ζητᾶ να ἐπιλέγουμε ὡς κληρικούς ἀνθρώπους μέ ζῆλο και ζωντανή πνευματική ζωή, προκειμένου να μεταδώσουν ἀπό τή ζωντανεία τους και να διδάξουν ἀπό τήν ἐμπειρία τους. Ἀπαιτεῖ να τοποθετοῦνται ὡς ποιμένες ἀνθρωποι οἱ ὁποῖοι ποιμαίνονται οἱ ἴδιοι, κυρίως μάλιστα μέσῳ τῆς Λατρείας, ἔτσι ὥστε να καταστήσουν τή λατρευτική ζωή βασικό μοχλό τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ ποιμνίου τους. Ὅταν ὅμως τό κριτήριό μας εἶναι να βροῦμε κάποιους πού θά συμπληρώσουν ἀπλῶς τά ἐφημεριακά κενά και θά σημαίνουν τήν καμπάνα, γινόμεστε συνένοχοι στή διαιωνιζόμενη νεκροφάνεια τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐπίσης ἀπαιτεῖ ἄλλη ἀντίληψη για τή Λατρεία και για τή συμμετοχή ὄλων σέ αὐτήν, ἄλλο σεβασμό για τήν Ἁγία Γραφή και για τά νοήματα τῶν ὕμνων. Δέν εἶναι δυνατό να προκύψει μετάδοση ζωῆς ἀπό ἕναν κληρικό ὁ ὁποῖος τά βρίσκει ὅλα καλά, ὁ ὁποῖος δέν ἀνησυχεῖ πού δέν κατανοεῖ τίς προφητεῖες και

τοὺς ψαλμούς, ὁ ὁποῖος ἔχει συμβιβαστεῖ μέ τήν κατάσταση πού βρῆκε (γενικότερα στήν Ἐκκλησία, ἐννοῶ), ὁ ὁποῖος ἀρκεῖται στή γραφειοκρατική διεκπεραίωση μυστηρίων και τελετουργιῶν. Ἀφυπνιστική ἐργασία εἶναι ἐφικτή μόνο ἀπό τόν κληρικό ἐκεῖνο ὁ ὁποῖος ὑποφέρει για τά δεινοπαθήματα τῆς Λατρείας και για τά κακῶς κείμενα τῆς Ἐκκλησίας. Ἀπό ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος δέν ἀποκάμνει να ἐπισημαίνει τά προβλήματα πρὸς τόν ἐπίσκοπό του και να τά συζητᾶ μέ τοὺς συλλειτουργοὺς του, ἀπό ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος δέν ἠσυχάζει πού δέν κατανοεῖται ἀπό κανέναν ὁ Ἀπόστολος, ἀπό ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος δέν συμερίζεται τίς ἀπόψεις τοῦ ποιμνίου του ὅτι τό ἀπόσταγμα τῆς λατρευτικῆς ζωῆς εἶναι οἱ ἀρτοκλασίες και οἱ φανουρόπιτες, ἀπό ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος φλέγεται περισσότερο για τό «ταμεῖο» τῶν ψυχῶν παρά για τό ταμεῖο τοῦ παγκαρίου. (Συνήθως, πάντως, ὅταν πάει καλά τό πρῶτο τακτοποιεῖται και τό δεύτερο).

Και, πάνω ἀπ' ὅλα, ἀφυπνίζει ὁ κήρυκας ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἀγωνίζεται να βρῖσκεται σέ διαρκή νήψη ὁ ἴδιος. Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος παλεύει να μὴν τόν καταπιεῖ ὁ θανατηφόρος ὕπνος τῆς συνήθειας και τῆς ἀμέλειας. Ἐκεῖνος πού δέν ἐφησυχάζει ἕως ὅτου καταλάβει και τήν τελευταία λέξη τῆς Λατρείας, ὄχι για χάρη τῆς κατανόησης καθ' ἑαυτήν, ἀλλά για να τήν μετατρέψει σέ πῦρ προσευχῆς και εὐγνωμοσύνης.

”Οφεις τοῦ ποιμαντικοῦ διαλόγου στό ἔργο τοῦ Ἀλέξανδρου Παπαδιαμάντη*

Πρωτ. Κωνσταντίνου Καλλιανού

Ἐφημ. Ἰ. Ν. Ἀγίου Παντελεήμονος Σκοπέλου Ἰ. Μ. Χαλκίδος

Ο ΠΩΣ ΑΠΕΔΕΙΞΕ ὁ ἱστορικός τῆς Σκια-
θου Ἰω. Ν. Φραγκούλας, οἱ ἱερεῖς
πού ἀναφέρονται στά διηγήματα τοῦ
Ἀλέξανδρου Παπαδιαμάντη, κι ἐδῶ
μνημονεύω μόνο τά σκιαθίτικα, εἶναι
πρόσωπα ὑπαρκτά. Ἔτσι, ἐκτός ἀπό
τόν πατέρα του, τόν παπα-Ἐμμανουήλ,
μνημονεύονται στίς σελίδες του καί οἱ
ἄλλοι ἐφημέριοι τῶν ἐνοριῶν τῆς Σκια-
θου, τοῦ τέλους τοῦ 19^{ου} αἰώνα. Ὅφειλῆ
ἐξάπαντος τιμητική καί δικαία.

Οἱ ἐν λόγῳ ἐφημέριοι, λοιπόν, δέν
ἔχουν καμμία ὑπεροψία ἢ διοικητικές
καί ἄλλες ἱκανότητες, γιατί διακρατοῦν
στή συνείδησή τους ὅτι εἶναι λειτουργοί
τοῦ Ὑψίστου καί ταπεινοί Του διάκονοι.
Μοναδικό τους κριτήριο εἶναι ἡ μέριμνα
γιά τό ποιμνίό τους, ἀνάλογα μέ τίς δυ-
νάμεις καί τά ὄρια πού διαθέτουν, δίχως
νά νοιάζονται γιά τήν προσωπική τους
προβολή καί τό γόητρό τους. Τί τό χρει-
άζονται, ἄλλωστε, ἀφοῦ δέν προσθέτει
στήν ψυχή τους τίποτε ἄλλο, παρά μο-
νάχα τό δηλητήριο τῆς ἔπαρσης καί τοῦ
ναρκισσισοῦ; Ἦσυχα, ταπεινά, κάποτε
καί μέ χιούμορ, διαλέγονται μέ τούς
ἀπλοϊκοὺς νησιῶτες, τούς ἐνορίτες τους,
πού τούς γνωρίζουν πολύ καλά. Γι’ αὐτό
καί τούς ἀντιμετωπίζουν μέ εἰλικρίνεια
καί φιλαδελφία, δίχως κανένα ἴχνος
προσποιητῆς/ἠθοποιητικῆς προσέγγι-

σης. Κι αὐτό τούς ἀναπαύει, ἀλλά καί
τούς ἐνισχύει.

Παράλληλα, παρατηροῦμε καί τήν
ἀπουσία τοῦ κηρύγματος ἀπό μέρους
ἐκείνων τῶν ἱερέων, χωρίς αὐτό νά ση-
μαίνει παραίτηση ἀπό τό καθῆκον τῆς
διδασχῆς καί τοῦ καταρτισμοῦ τῶν πι-
στῶν. Γιατί κήρυγμα γι’ αὐτούς τούς
ἀπλοὺς καί ὀλιγογράμματους στήν
πλειοψηφία τους παπάδες εἶναι ἡ γνή-
σια λειτουργική διακονία καί ζωή.
Ὅσῳ πρέπει νά τονιστεῖ ὅτι οἱ ἐν
λόγῳ ἱερεῖς δέν ἀφήνουν κάποιες εὐκαι-
ρίες νά χαθοῦν, ὥστε νά μπορέσουν νά
νουθετήσουν τό ποιμνίό τους χρησιμο-
ποιώντας τή διδασχῆ, μέ λόγια λιτά, χω-
ρίς ὑπεροψία καί προσπάθεια νά πεί-
σουν τούς γύρω. Γι’ αὐτό καί στηρίζο-
νται στόν γνήσιο ποιμαντικό διάλογο, μέ
σκοπό νά συνδράμουν τίς ψυχές τῶν
ἀνθρώπων.

Ἰκανά παραδείγματα βλέπουμε στά
διηγήματα «Στό Χριστό, στό Κάστρο»,
«Λαμπριάτικος ψάλτης», κ.ἄ. Παρα-
δείγματα πού ἐπιτρέπουν στόν ἀναγνώ-
στη νά μαθητεύσει στόν ἀγνό, ἄδολο καί
τίμιο διάλογο, ἄσχετ’ ἂν τόν ξυνίζουν
φράσεις, ὅπως «-Ἔ! Πανάγο, γείτονα,
δέ ξέρουμε, βλέπω, τί λέμε... Ποῦ εἶμα-
στε ἐμεῖς ἱκανοί νά τά καταλάβουμε
αὐτά...». Τά λόγια αὐτά τοῦ παπα-
Φραγκούλη ἀπευθύνονται στόν γείτονα

* Ἀπόσπασμα εὐρύτερης μελέτης.

του, τόν Πανάγο τόν καραβομαραγκό, ὅταν ἐκεῖνος, ἐν τῇ ἀφελείᾳ του ἀσφαλῶς, εἶπε πῶς ἂν ἤθελε ὁ Χριστός νά τόν λειτουργήσουν, ἀνήμερα τά Χριστούγεννα θά ἔκανε καλωσύνη, ὥστε νά μπορέσουν νά μεταβοῦν στό δύσβατο Κάστρο. Γιά νά ἐξηγήσει στή συνέχεια ὁ «παλαιός ναυτικός» καί σημερινός παπάς, ὁ παπα-Φραγκούλης δηλαδή, ὅτι ἡ βαρυχειμωνιά γίνεται γιά καλό, καί «γιά τήν εὐφορίαν τῆς γῆς καί γιά ὑγεία ἀκόμα. Ἀνάγκη ὁ Χριστός δέν ἔχει νά πᾶνε νά τόν λειτουργήσουνε... Μά ὅπου εἶναι μία μερική προαίρεσις καλή, κ' ἔχη κανεῖς τό χρέος νά πληρώση, ἄς εἶνε καί τόλμη ἀκόμα, καί ὅπου πρόκειται νά βοηθήση κανεῖς ἀνθρώπους, καθῶς ἐδῶ, ἐκεῖ ὁ Θεός ἔρχεται βοηθός καί ἐναντίον τοῦ καιροῦ, καί μέ χίλια ἐμπόδια. Ἐκεῖ ὁ Θεός συντρέχει καί μέ εὐκολίας πολ- λάς καί μέ θαῦμα ἀκόμα...».

Δέ νομίζω νά ἔγινε ποτέ τόσο σαφές καί παράλληλα βιωματικό μάθημα ὁμιλητικῆς, κηρυκτικῆς δηλ. τέχνης, ὅπου κυριαρχεῖ ἡ ἀντιστοιχία λόγου καί πίστεως. Μάθημα κορυφαῖο γιά μᾶς τούς κατοπινούς, πού ἀρεσκόμασε στή θήρευση λόγων καί ἐντυπωσιακῶν ἐκφράσεων γιά ἐπίδειξη.

Ὁ παπα-Διανέλλος πάλι τοῦ διηγῆματος «Ἐξοχική λαμπρή», ὅταν γίνεται λόγος γιά τά μνημόσυνα –τό λεγόμενο κολλυβαδικό ζήτημα ἐξακολουθεῖ, βλέπετε, νά προβληματίζει– ἐν ἡμέρα, μάλιστα, συμβολικῆ, ἐκεῖνη τοῦ Μ. Σαββάτου, ὕστερ' ἀπό διήγηση πού εἶχε, νουθετικῶ τῷ τρόπῳ, ἀφηγηθεῖ ὁ παπα-Θεόφιλος (ὁ Μπουσιόπουλος, ἄραγε;) τόνιζει μέ σαφῆ τρόπο τό πόσο ὠφελῶνται οἱ ψυχές ἀπό τά μνημόσυνα. Φυσικά δέν ἐννοεῖ ἐκεῖνες τίς τελετές πού κατέληξαν νά γίνουν κοινωνικές

ἐκδηλώσεις, ἀλλά τίς μυστηριακές πράξεις τῆς Ἐκκλησίας, στίς ὁποῖες κυριαρχεῖ ὁ εὐχαριστιακός / προσευχητικός χαρακτῆρας (πρβλ. «Τό μυστήριον τῶν ἱερῶς κεκοιμημένων» τοῦ Ἀγ. Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου). Ἐξηγεῖ, λοιπόν, ὁ παπα-Διανέλος, ὅτι ὁ σκοπός πού εἰπώθηκε ἡ διήγηση ἀπό τόν παπα-Θεόφιλο, ὅτι δηλ. κάποιος σώθηκε ἀπό τό θάνατο, «δέν ἦτον νά δεῖχθῇ ἡ παντοδυναμία τοῦ Θεοῦ, ὅπου εἶναι ἀποδειγμένη δι' ἀπειρων θαυμάτων, ἀλλά νά φανερωθῇ μόνον ἡ δύναμις τῶν μνημοσύνων καί τῶν διά τούς νεκρούς προσφορῶν, καί ὅτι τίποτε τό ὁποῖον θυσιάζει ὁ ἄνθρωπος, τίποτε τό ὁποῖον προσφέρει εἰς τόν Θεόν, εἰς τούς πτωχοῦς, καμμία καλή πράξη, καμμία ἀρετή, καμμία ὑπομονή, κανέν μαρτύριον, κανέν δάκρυ, τίποτε δέν χάνεται. Ὅλα σπείρονται εἰς γῆν ἀγαθήν, ὡς κόκκος τοῦ σίτου, εἶπεν ὁ Κύριος, ὅπου ἐάν πέση εἰς τήν γῆν καί ἀποθάνῃ (καί τοιαῦτα εἶναι τά κόλλυβα, τοιοῦτοι καί οἱ νεκροί), πολύν καρπὸν φέρη». Λόγια λιτά, νοικοκυρεμένα, φροντισμένα νά νουθετοῦν, γιατί δέν ἐπιζητεῖ αὐτός πού τά λέει νά ἐντυπωσιάσει καί νά δεχθεῖ ἐπευφημεῖες καί χειροκροτήματα, ἀλλά νά οἰκοδομήσει καί νά συνδράμει τίς ψυχές πού τοῦ ἐμπιστεύτηκε ὁ Χριστός. Χωρίς νά περιμένει καμμία ἐπίγεια ἀνταμοιβή ἢ καί διάκριση. Ὅπως καί οἱ συνεφημέριοί του, ἀλλά καί οἱ προκάτοχοί του.

(Πολύτιμος σύμβουλος στή μελέτη αὐτῆ εἶναι τό βιβλίον τοῦ καθ. Ἀ. Γ. Κεσελόπουλου, *Ἡ λειτουργικὴ παράδοση στόν Ἀλέξανδρο Παπαδιαμάντη*, Πουρναρᾶς, Θεσσαλονίκη 1994. Ἐπίσης γιά τό ζήτημα τοῦ διαλόγου βλ. τό πολύ καλό βιβλίον τοῦ π. Φιλ. Φάρου, *Ὁ διάλογος*, Ἀκρίτας, Ἀθήνα).

Ὁ βίος τῶν ἁγίων Ἰαποστόλων Ἰάσονος καί Σωσιπάτρου

Τοῦ Ν. Κ. Δρατσέλλα, Θεολόγου,
Μ.Α. Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΣΤΙΣ 29 ΑΠΡΙΛΙΟΥ, ἡ Ἐκκλησία τιμᾷ τὴν μνήμη τῶν ἁγίων Ἰάσονος καί Σωσιπάτρου, πού ὑπῆρξαν συνεργάτες τοῦ Ἰαποστόλου Παύλου, ὅπως ἀναφέρεται στήν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολή «ἀσπάζονται ὑμᾶς ... Ἰάσων καί Σωσίπατρος οἱ συγγενεῖς μου» (Ρωμ. 16, 21), ὅπου ὡς συγγενεῖς νοοῦνται μᾶλλον οἱ συμπατριῶτες.

Σέ ὅ,τι ἀφορᾷ στόν ἅγιο Σωσίπατρο, ἀξίζει νά σημειωθεῖ ὅτι κατά τόν Μητροπολίτη Κερκύρας Μεθόδιο, «ὁ Σωσίπατρος εἶναι ὁ αὐτός, ἀναφερόμενος ὡς “Σώπατρος Βεροιαῖος” (Πράξ. κ’ 4), Ἕλληνας πιστεύοντας εἰς τό κήρυγμα τοῦ Ἰαποστόλου Παύλου (Πράξ. ιζ’ 10-14). ἤκολούθησε αὐτῷ μετὰ τοῦ Ἰάσονος» (Ρωμ. ιστ’ 21). Ἐδρασε μετὰ τοῦ Ἰάσονος ἐν Κερκύρα, ἐθανατώθη πρό αὐτοῦ μαρτυρικῶς τό 68 καί συνορτάζεται μετ’ αὐτοῦ τῇ 29ῃ Ἀπριλίου, ἐν δέ τῇ Κερκύρα (προάστιον Ἀνεμόμυλος) ἐνθα οἱ τάφοι αὐτῶν, πανηγυρικῶς.

Οἱ ὑπόλοιπες μαρτυρίες εἶναι κατά τὴν παράδοση. Κατ’ αὐτὴν «διευθετήσαντες καλῶς τὰ τῆς Ἐκκλησίας αὐτῶν, μετέβησαν εἰς Κέρκυραν, ναόν ἐκεῖ τοῦ ἁγίου Στεφάνου ἀνεγείραντες καί τό φῶς τῆς γνώσεως τοῖς ἐκεῖσε σκορπίσαντες· ἀλλά διαβληθέντες τῷ ἄρχοντι τοῦ τόπου, συνελήφθησαν, ἐφυλακίσθησαν

καί ὑπέστησαν πολλές ταλαιπωρίας· ἔπειτα ἐλευθερωθέντες καί πολλούς εἰς τὴν Χριστοῦ πίστιν διὰ θαυμάτων σαγγελνεύσαντες, ἐν γήρατι βαθεῖ ἐκοιμήθησαν ἐν εἰρήνῃ».

Οἱ δύο ἅγιοι «συνελήφθησαν ... καί ἐφυλακίσθησαν κατά διαταγὴν τοῦ ἄρχοντος Κερκυλλίνου. Ἐντὸς τῆς φυλακῆς εὐρίσκοντο καί ἐπτὰ διάσημοι λήσταρχοι, οἱ Σατουρνίνος, Ἰακίσχος, Φαυστιανός, Ἰανουάριος, Μαρσάλιος, Εὐφράσιος καί Μαρμίνος. Ἄνδρες τῆς ἀνομίας καί τοῦ ἐγκλήματος ἦσαν ὅλοι τῶν, ἀλλὰ τῶν δύο Ἰαποστόλων ὁ λόγος καί ἡ χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τοὺς ἔφεραν εἰς τὸν δρόμον τῆς μετανοίας καί τῆς χριστιανικῆς πίστεως (Μ. Γαλανοῦ, σελ. 110). Κατά τὸν ἴδιο συγγραφέα, «πρὸς δέ τὸν Ἰάσονα καί τὸν Σωσίπατρον, οἵτινες προσήχθησαν καί πάλιν ἐνώπιόν του, ἠπέλιψε βαρυτάτας τιμωρίας, ἐάν δέν ἤθελον στέρεξαι νά θυσιάσουν εἰς τὰ εἶδωλα. Παρευρίσκετο δ’ ἐκεῖ καί τοῦ Κερκυλλίνου ἡ θυγάτηρ, παρακολουθοῦσα τὴν ἀνάκρισιν καί θαυμάζουσα τὴν σεμνότητα τῶν χριστιανῶν ἐκείνων τὴν παρρησίαν καί τοῦ λόγου αὐτῶν τὴν φωτεινότητα καί τὴν δύναμιν. Ἡ κόρη ἐκείνη εἶχεν ἀκούσῃ καί περὶ τοῦ Χριστοῦ, τότε δέ καί ἐπίστευσε μέ τὴν καρδίαν της ὅλην, καί, ἐνῶ

οί Ἀπόστολοι ὠνειδίζοντο ὑπό τοῦ πα-
τρός της, αὐτή διεκήρυξεν ὅτι εἶναι χρι-
στιανή».

Ἡ κόρη τοῦ ἄρχοντα, Κερκύρα, σύμ-
φωνα μέ τήν παράδοση πούλησε καί
διένειμε γιά τούς φτωχοῦς ὅλη τήν περι-
ουσία της, θέλοντας ἔτσι νά δείξει ὅτι
ἦταν ἔτοιμη γιά τό μαρτύριο. Πολλές
εἰδωλολάτριδες γυναῖκες τήν παρακα-
λοῦσαν νά σκεφτεῖ τήν νεότητά Της καί
ἀντί γιά θάνατο νά ὑπολογίσει τίς ἡδο-
νές. Ἐκείνη ὅμως δήλωσε ὅτι περιφρονεῖ
τά πάντα καί τίποτα δέν πρόκειται νά
τήν χωρίσει ἀπό τόν Σωτήρα Χριστό.
Στό τέλος ρίχτηκε στήν φωτιά μέ ἐντολή
τοῦ πατέρα της. Οἱ λόγοι καί τό θάρρος
τῆς μάρτυρος χρησιμοποιήθηκαν ἀπό
τήν Θεία Χάρη γιά ἀνάδειξη νέων πι-
στῶν. Πολλοί ἀπό τούς παρόντες στό
μαρτύριό της διακήρυξαν ὅτι ἀσπάζτη-
καν τήν χριστιανική πίστη. Τότε, ὅπως
παραδίδει τό Συναξάρι, ὁ Κερκυλλίνος
ἀφοῦ κίνησε διωγμό ἐναντίον τῶν χρι-
στιανῶν, καί ἀφοῦ διέφυγαν οἱ ἅγιοι σέ
ἓνα νησί, ξεκίνησε γιά νά τούς τιμωρή-
σει. Ὅταν ἔφτασε στήν μέση τοῦ πελά-
γους, βυθίστηκε στήν θάλασσα, ὅπως
στήν Π. Διαθήκη οἱ στρατιῶτες τοῦ Φα-
ραώ. Ὅλοι οἱ χριστιανοί ἔψαλαν εὐχαρι-
στήριους ὕμνους στόν Θεό. Ἀφοῦ ἔφυ-
γαν ἀπό τήν φυλακή ὁ Ἰάσων καί Σωσί-
πατρος, δίδασκαν ἀνεμπόδιστα τόν λό-
γο τοῦ Θεοῦ.

Στήν Κέρκυρα, στόν τόπο ὅπου ἦσαν
οἱ τάφοι τῶν δύο Ἀποστόλων οἰκοδο-
μήθηκε ὁ ἀρχαιότερος σήμερα χριστια-
νικός ναός. Ὅπως ἀναφέρει ὁ Κερκύρας
Μεθόδιος: Κατά τόν ΙΒ' αἰῶνα πιθανώ-
τατα ὠκοδομήθη ἐκ θεμελίων, ὡς ἔχει
νῦν ὑπό τοῦ ἐν αὐτῷ ἐφημερίου Στεφά-
νου, ἐπισκόπου ὄντος ἐν Κερκύρα τοῦ
Θεοφάνους, καί μετωνομάσθη ἐπ' ὀνό-
ματι τῶν Ἀγ. Ἰάσονος καί Σωσιπάτρου,
διά τό εἶναι τούς τάφους αὐτῶν ἐν
αὐτῷ. Τοῦτο μαρτυρεῖται ἐκ δύο ἐπι-
γραφῶν ἐπί τῆς δυτικῆς προσόψεως τοῦ
ναοῦ ἐκατέρωθεν τῆς εἰσόδου. Αἱ περι-
σωθεῖσαι ὕφους βυζαντινοῦ τοιχογραφί-
αι τοῦ ναοῦ εἶναι περισπούδαστοι. Εἰς
τόν περίβολον τοῦ ναοῦ αὐτοῦ, πιθανώ-
τατα δέ τόν πρό αὐτοῦ χῶρον, ἐτάφη ἡ
Αἰκατερίνη, σύζυγος τοῦ Θωμᾶ Παλαιο-
λόγου, ἀδελφοῦ τοῦ αὐτοκράτορος
Κωνσταντίνου, ἣτις ἐλθοῦσα μετά τοῦ
συζύγου καί τῶν τέκνων των καί «κακῶς
διάγουσα ἐν Κερκύρα», ἀπέθανε τό
1462. Τό ἔνδυμα αὐτῆς μεταβληθέν εἰς
ἱερατικόν φελόνιον, σῴζεται φυλαττό-
μενον ἐν τῷ ναῷ. Πιθανῶς ὑπάρχουν καί
ἄλλοι τάφοι εἰς τόν ἔμπροσθεν τοῦ ναοῦ
χῶρον. Ὁ Γεώργιος Φραντζῆς, ἐλθών
μετά τήν κατάληψιν τῆς Κωνσταντινου-
πόλεως, εὔρε τόν ναόν ὄντα μοναστή-
ριον Τά νῦν συντηρεῖται ὡς ἀρχαιολογι-
κόν μνημεῖον, εἶναι δέ γνωστός ὑπό τήν
ἐπωνυμίαν «Οἱ ἅγιοι»».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Μεθοδίου Κερκύρας: Ἰάσων καί Σωσίπατρος, ἄρθρον ἐν Θρησκευτικῇ καί Ἠθικῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ, Ἀθήναι
1965, σσ. 686-687.
Εὐστρατιάδου Σωφρονίου Μητροπολίτου Λεοντοπόλεως: «Ἀγιολόγιον τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, Ἐκδοσις
τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.
Γαλανοῦ Μιχαήλ: Οἱ Βίοι τῶν Ἀγίων, τ. Δ', Μῆν Ἀπρίλιος, Ἀθήναι, σ. 110.

Ἐπιμέλεια: Λίτσα Ἰ. Χατζηφώτη

Ἀγαπητέ μου
κ. Διευθυντά,

Τό παρελθόν Σάββατο 12.3.2011 καί ὥρα 3.30 μέ 4 μ.μ. ἄκουγα ἐκπομπή τοῦ π. Ἀθανασίου Γκίκα, μέ θέμα τήν Προηγιασμένη θεία Λειτουργία.

Μέσα σ' ὄλα τά πολύ διαφωτιστικά καί ἐποικοδομητικά πού ἀνέφερε διά τήν λειτουργίαν αὐτήν ὁ π. Ἀθανάσιος, ὠμίλησε καί διά τήν νηστεία πρό τῆς θείας Κοινωνίας τῶν Προηγιασμένων Δώρων καί τήν ὥρα τελέσεώς της.

Ἔτσι ἐνῶ ὠμίλησε ὀρθά καί Κανονικά (ΚΘ' Κανῶν τῆς ΣΤ' Οἰκουμενικῆς, ΜΗ' καί ΝΣΤ' Κανόνες τῆς Καρθαγένης), ὅτι δηλαδή ὁ χριστιανός προσερχόμενος στήν θεία Κοινωνία κατά τήν Προηγιασμένη θεία Λειτουργία «πρέπει νά εἶναι νῆστις», στήν συνέχεια, ὅταν ἀνέφερε ὅτι ἡ θεία Λειτουργία τελεῖται στίς 3 μέχρι 5 τό ἀπόγευμα καί πολλάκις στίς ἐνορίες ἀργότερα (σημείωσις ἰδική μου· Ἡ λεγομένη ἐσπερινή ἢ βραδινή Προηγιασμένη) εἶπε, ὅτι ἐπειδή οἱ ἄνθρωποι δύσκολα μπορεῖ νά μείνουν νηστικοί τόσες ὥρες καί δέν ἀντέχουν, δέον νά συζητήσουν τοῦτο μέ τόν Πνευματικό τους. Δηλαδή σάν νά εἶπε: Μπορεῖ νά ἔλθουν νά κοινωνήσουν ΟΧΙ νῆστεις, ἀλλά αὐτό νά τό συζητήσουν πρῶτα μέ τόν Πνευματικό τους. (Σημείωσις ἰδική μου· Ἔτσι συνιστοῦν μερικοί νά φᾶνε οἱ χριστιανοί μας κάτι τό πρωί καί ἔλαφρά τό μεσημέρις νωρίς!!).

Καί ἐρωτῶ τόν ἀγαπητό Ἀδελφό πατέρα Ἀθανάσιο·

α. Ἡ Προηγιασμένη θεία Λειτουργία εἶναι ἐσπερινή, δι' ἐκείνους πού ἤθελαν νά

κρατήσουν νηστεία μέχρι τό ἐσπέρας (Συνήθως τοὺς Μοναχοὺς). Ἡ Ἐκκλησία μας, διά νά διευκολύνη τοὺς ἀδύνατους πιστούς, δέν παραθεώρησε τόν Κανόνα ἀλλά ἔκανε τήν ἀληθινή οἰκονομία ὑπέρ τῶν ἀδυνάτων καί μετέφερε τήν τέλεσι τῆς Προηγιασμένης τό πρωί. Γιατί ἐμεῖς νά τήν μεταφέρουμε στίς ἡμέρες μας τό βράδυ; Γιά νά δυσκολεύουμε τοὺς ἀνθρώπους καί νά παραβαίνουμε τοὺς Κανόνες;

β. Ποιός λόγος ὑπάρχει νά ἐπιτραπῇ σέ κάποιον πιστόν νά κοινωνήσῃ στήν βραδυνή Προηγιασμένη ΟΧΙ νῆστις, ἀφοῦ μπορεῖ νά κοινωνήσῃ κάλλιστα τό πρωί; Καί

γ. Εἶναι δυνατόν νά ὑπάρξῃ Πνευματικός, πού νά ἀθετήσῃ τοὺς σχετικούς Κανόνας, διά νά ικανοποιήσῃ τήν ἐγωιστική διάθεσι κάποιου πού θέλει νά δείξῃ ὅτι εἶναι δυνατός καί τέλειος χωρίς νά εἶναι; Ἀσφαλῶς ΟΧΙ.

Ἀγαπητέ μου κ. Διευθυντά,

Ἐπειδή ὅσα εἶπε στό σημεῖο αὐτό ὁ π. Ἀθανάσιος δέν ἦσαν ξεκάθαρα,

Ἐπειδή ἡ ὁμιλία αὐτή ἀναμεταδόθηκε καί ἀπό τόν Ραδιοφωνικό Σταθμό τῆς Μητροπόλεώς μας καί ἐπομένως ἀκούστηκε καί ἀπό χριστιανούς καί Κληρικούς τῆς Ἡλείας, οἱ ὅποιοι ἄλλα γνωρίζουν ἀπό τήν ταπεινότητά μου, παρακαλῶ νά δώσης ἀντίγραφο τῆς ἐπιστολῆς μου αὐτῆς στόν ἀδελφό π. Ἀθανάσιο καί νά τόν παρακαλέσης καί ἐκ μέρους μου τό ἐρχόμενο Σάββατο νά κάνῃ σχετική διευκρίνησι.

Ἐπί τούτοις διατελῶ,

Μέ εὐχές, εὐχαριστίες καί ἐκτίμησι,

† Ὁ Ἡλείας Γερμανός

Η ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ

Ἐπιμέλεια: Σταῦρος Τερζῆς

- Αἰμιλιανοῦ Σιμωνοπετρίτου (ἀρχιμ.), *Ζωή ἐν πνεύματι* (2η ἔκδ.), ἔκδ. Ἰνδικτος, Ἀθήνα 2010.
- Βασιλειάδη Νικολάου, *Ἡ ὀρθοδοξία, ἐλπίς τοῦ κόσμου. Γ'. Ὁ ἐν Χριστῷ ἄνθρωπος*, ἔκδ. Σωτήρ, Ἀθήνα 2011.
- Βλάχου Ἱερόθεου (Μητρ. Ναυπάκτου καί Ἀγ. Βλασίου), *Λόγοι καί διάλογοι στήν Κύπρο, τήν Ρωσία καί τήν Γεωργία*, ἔκδ. Ἱερά Μονή Γενεθλίου τῆς Θεοτόκου (Πελαγίας), Λεβαδειά 2010.
- Διακουμάκου Ἡλία (ιερέως), *Πορεία καθημερινῆς ἄσκησης μέ πατερική σοφία καί διδαχή. Σειρά Α'*, ἔκδ. Παρησία, Ἀθήνα 2008.
- Εὐθυμίας μοναχῆς, «Ὁ Ἀποστολικός Ἄμβωνας τοῦ Ἁγίου Κοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ». (Διδαχές - Ἐπιστολές), ἔκδ. Ἱερά Μονή Ἀγ. Κοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ Μεγαδένδρου, Ἀθήναι 2010.
- Εὐθυμίας μοναχῆς, *Ἡ ἀναδημιουργία τοῦ ἀνθρώπου (κατά τήν θεολογία τοῦ Ἁγίου Νικολάου Καβάσιλα)*, ἔκδ. Τῆνος, Ἀθήνα 2009.
- Εὐθυμίου Στύλιου (Μητρ. Ἀχελώου), «Ἄγαπητέ Συμπρεσβύτερε». Ἐπισκοπικά Γράμματα, ἔκδ. Σαΐτης, Ἀθήνα 2010.
- Θεόδωρη Γεωργίου (πρωτοπρ.), *Θέματα πνευματικῆς ζωῆς. Ὁμιλίες, ἰδιωτ. ἔκδ., Θεσσαλονίκη 2010.*
- Θεοδωρογλάκη Στυλιανοῦ (πρωτοπρ.), *Ὁρθόδοξη παράδοση. Θεία Λειτουργία. Θεολογικές - ἐκκλησιολογικές προσεγγίσεις, ἰδιωτ. ἔκδ., Χανιά 2011.*
- Ἰγνατίου (Μητρ. Δημητριάδος καί Ἀλμυροῦ), *Ὁ Χριστός πού σταυρώνουμε*, ἔκδ. Ἀρχονταρῖκι, Ἀθήνα 2011.
- Ἱερά Μονή Παντοκράτορος Κέρκυρας, *Ἀνατολικός Ὁρθόδοξος Μοναχισμός*, ἔκδ. Ἱερά Μονή Παντοκράτορος, Κέρκυρα 2011.
- Παπαδερῶν Ἀλεξάνδρου, *Μετακένωσις. Ἑλλάδα - Ὁρθοδοξία - Διαφωτισμός κατά τόν Κοραή καί τόν Οἰκονόμου*, ἔκδ. Ἀκρίτας, Ἀθήνα 2010.
- Παπαθανασίου Κωνσταντίνου (ιερέως), *Τό γεγονός τῆς σωτηρίας στήν Ἰωάννεια θεολογία (Εὐαγγέλιο - Ἐπιστολές - Ἀποκάλυψη)*, ἔκδ. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 2010.
- Σκαλτσῆ Παναγιώτη, *Λειτουργικές Μελέτες II*, ἔκδ. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 2009.

Ἱεροί Κανόνες καί Κοσμικοί Νόμοι

Λάμπρου Δ. Φωτοπούλου
Πρωτοπρεσβυτέρου

Ἀθήνα 2010.

Καίριο καί πολύπτυχα σοβαρό τό θέμα τό ὁποῖο πραγματεύεται σ' αὐτό τό πόνημά του ὁ συγγραφέας, γνωστός ἀπό τίς μετρημένες θέσεις του σέ ἀνάλογα ζητήματα. Σέ καιρούς κατά τούς ὁποίους ὁ δοκησίσοφος θεωρεῖται ὡς ὁ «αὐθεντικός ἐκφραστής» κάθε «ὀρθοῦ καί νόμιμου», ὁ π. Λάμπρος ἔρχεται νά ταράξει τά λιμνάζοντα ὕδατα ἐνός πολύπλαγκτου χώρου, ἰδίως τίς τελευταῖες

δεκαετίες. Ἀφορμώμενος ἀπό τή διαπίστωση ὅτι τό Πνευματικό Δίκαιο τῆς Ἐκκλησίας, τό Κανονικό Δίκαιο, ὅπως ἐφαρμόζεται στήν πράξη σήμερα, «ἐρωτοτροπεῖ προτιμητικά πρὸς τό κοσμικό δίκαιο καί τό ἀντιγράφει δουλικά σέ ὅλα τά θέματα», τονίζει τήν ἀνάγκη χρήσης ὀρθῆς μεθόδου ἐρμηνείας τῶν ἱερῶν κανόνων, ὥστε νά καταδειχθεῖ κατ' ἀρχήν ἡ τεράστια διαφορά μεταξὺ κοσμικοῦ Δικαίου καί ἱερῶν Κανόνων. Αὐτή ἡ διαφορά δέν σημαίνει ὅτι ὑπῆρχε, ὡς σύγκρουση, καί στό παρελθόν, ἀφοῦ καί τά δύο αὐτά συστήματα ἀποβλέπουν στό καλό τοῦ ἀνθρώπου καί ἔπρεπε νά μὴ συγκρούονται ἀλλά καί νά ἀλληλοσυμπληρώνονται. Ἐν τούτοις ἡ Ἑλληνική Πολιτεία τίς τελευταῖες δεκαετίες, προκειμένου νά κάνει ἕνα ἄλλο εἶδος Ἑλλήνων, παρατηρεῖ ὁ συγγραφέας, ἔχοντας δηλαδή ἄλλη ἀνθρωπολογική ἀντίληψη, συγκρούεται μέ τούς ἱερούς Κανόνες καί ἀντιπράττει στήν θρησκευτική ἀγωγή πού αὐτοὶ θεσμοθετοῦν. Μέ αὐτά ὡς βάση ἢ ἀφορμή, χωρίζει τό ὕλικό του σέ τέσσερα κεφάλαια (Δεοντολογία καί Ἀνθρωπολογία/Ἀνθρωπολογία καί Ἑρμηνευτική/Ὁ Κανονικός Συλλογισμός/Πρακτικές Ἐφαρμογές) καί μέ τά ἐφόδια τοῦ νομικοῦ καί τοῦ κληρικοῦ ὑποστηρίζει μέ τήν ἀνάλυση τῶν ἐπιμέρους κεφαλαίων ὅτι εἶναι ἀπαραίτητη ἡ ἱστορική κατανόηση τῶν ἱερῶν Κανόνων, ὅτι ἡ ἐπιστημονική ἐνασχόληση μέ αὐτούς ἔχει ἀποκλειστικά χαρακτήρα θεραπευτικό καί ὅτι ὁ ὑγιῆς νοῦς πού θά θέσει τίς βάσεις γιά τήν οἰκοδόμησι μιᾶς κανονικῆς ἀπόφασης εἶναι ἐκεῖνο πού ἔχει καθαρθεῖ ἀπό τά πάθη του, ἔχει «ψιλή γνώση τῶν πραγμάτων» καί δέν ἐμπλέκεται σ' αὐτά ἐμπαθῶς. Μέ γλώσσα σαφῆ καί ἀσκημένη ὁ π. Λάμπρος προσφέρει σέ γνωρίζοντες καί μὴ τό θέμα, ἕνα ἐνδιαφέρον καί πολύ σημαντικό κείμενο προβληματισμοῦ, καθὼς δέν εἶναι ἕνα στεγνό δοκίμιο, ἀλλά καί ἕνα ποιμαντικό κείμενο, πού ὑποστηρίζεται ἀπό μικρά ἀποσπάσματα ἀπό τήν Ἁγία Γραφή, τά ὁποῖα καταδεικνύουν ὅτι τό ἱερό Κείμενο καί οἱ ἱεροί Κανόνες εἶναι δύο ἄξονες τῆς ἴδιας «Θεϊκῆς Θεσμοθεσίας».

Ἐπιμέλεια: Λίτσα Ἰ. Χατζηφώτη

● Στήν Ἐνορία τοῦ Ἁγίου Διονυσίου Βελβεντοῦ μέ θέμα «Ὁρθοδοξία καί κόσμος», μίλησε στίς 15.3.11, ὁ Καθηγούμενος τῆς Ἱ. Μ. Ἁγίου Διονυσίου τοῦ ἐν Ὀλύμπῳ Ἀρχιμ. Μάξιμος Κυρίτσης. Ὁ ὁμιλητής, λόγιος Μοναχός, μέ βιώματα ἀπό τήν ἡσυχαστική καί ἐργώδη παράδοση τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ καί τοῦ Ἁγίου Διονυσίου τοῦ ἐν Ὀλύμπῳ, κατόρθωσε νά μεταφέρει ἀπό τό Μοναστήρι στήν Ἐνορία αὐτό πού τῆς λείπει, δηλαδή βιώματα καί ἐμπειρίες ἀπό τό ἡσυχαστικό-νηπτικό πρόσωπο τῆς Ὁρθοδοξίας.

● Γιά τήν πεντηκονταετῆ διακονία καί προσφορά του στήν ἐνορία τῆς Νικήσιανης τιμήθηκε πρόσφατα ὁ Ἀρχιμ. π. Αὐγουστίνος Μαστέλλος. Γιά τό ἦθος καί τό ἔργο του μίλησαν στό τέλος Πανηγυρικής Θ. Λειτουργίας, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἐλευθερουπόλεως κ. Χρυσόστομος, ὁ προϊστάμενος τῆς ἐνορίας Πρωτ. Π. Ζαχαρίας Μέγκας καί ὁ δήμαρχος Παγγαίου κ. Ἀπ. Τσακίρης.

● Ἀπεβίωσε στίς 25.1.11, σέ ἡλικία ὀγδόντα ἐτῶν, ὁ π. Δημήτριος Σκιαδόπουλος, συνταξιούχος κληρικός τῆς Ἱ. Μ. Φθιώτιδος. Ὁ ἐκλιπών γεννήθηκε τό 1931 στό Μαυρίλο Φθιώτιδος, χειροτονήθηκε Διάκονος καί πρεσβύτερος τό 1976 ἀπό τόν μακαριστό Μητροπολίτη Δαμασκηνό καί ὑπηρετήσε στίς ἐνορίες Ἁγίου Δημητρίου Μαυρίλου, Ἁγίων Ἀποστόλων Ροβολαρίου καί Ἁγίας Τριάδος Μεγάλης Κάψης. Ἡ ἐξόδιος ἀκολουθία τελέσθηκε στόν Ἱ. Ν. Ἁγίου Ἀθανασίου Λαμίας. Τόν Σεβασμιώτατο ἐκπροσώπησε ὁ Ἀρχιμ. Σεραφεῖμ Ζαφείρης, ἱεροκήρυκας τῆς Ἱ. Μητροπόλεως.

● Ἀπεβίωσε στίς 25.3.11, σέ ἡλικία ὀγδονταεσσάρων ἐτῶν ὁ π. Γεώργιος Τσές, συνταξιούχος κληρικός τῆς Ἱ. Μ. Σερβίων καί Κοζάνης. Ἡ ἐξόδιος Ἀκολουθία ἐψάλη τήν ἐπομένη στόν Ἱ. Ἐνοριακό Ναό Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Βελβεντοῦ, προεξάρχοντος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου κ. Παύλου, μέ τή συμμετοχή τοῦ ἱεροῦ Κλήρου καί τοῦ Λαοῦ τῆς περιοχῆς. Ὁ π. Γεώργιος χειροτονήθηκε Διάκονος καί πρεσβύτερος το 1983 ἀπό τόν ἀείμνηστο Μητροπολίτη Διονύσιο Ψαριανό καί διακόνησε ὡς πρεσβύτερος στίς Ἐνορίες Νεράιδας, Κρανιδίων καί Ἰμερας ὡς τίς 31.8.03 ὅποτε καί συνταξιοδοτήθηκε. Στό κήρυγμά του ὁ Σεβασμιώτατος ἐξῆρε τόν ἥρεμο, ἥσυχο καί εὐλαβικό χαρακτήρα τοῦ π. Γεωργίου.

● Θεμελιώθηκε στίς 10.2.11, στό Αὐλάκι Στυλίδος ὁ νέος Ἱ. Ν. Ἁγίου Βλασίου, χρόνιο αἶτημα καί ἀπαίτηση τῶν κατοίκων τῆς κοινότητας, ἀφοῦ ὁ παλαιός ναός, ὁ ὁποῖος καί αὐτός ἦταν ἀφιερωμένος στόν Ἅγιος Βλάσιο, ἐπίσκοπο Σεβαστείας, καί χρονολογεῖται ἀπό τό 1912, κρίνεται ἀκατάλληλος νά στεγάσει τίς λατρευτικές ἀκολουθίες τῆς ἐνορίας.

ΠΑΡΟΜΕΝΟ ΤΕΛΟΣ
Τοκ: Γραφείο Κ.Ε.Μ.Π.Λ.Α.Θ.
Αριθμός Άδειας 10

ΕΝΤΥΠΟ ΚΛΕΙΣΤΟ ΑΡ. ΑΔΕΙΑΣ 1856/2004 ΚΕΜΠΑ
ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΛΤΑ 2355

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ (Ε.Μ.Υ.Ε.Ε.)
Ίω. Γενναδίου 14 115-21 Άθήναι
Τηλ. 210-72.72.253. Fax: 210-72.72.251
ISSN 1105-7203